

לאפרושי מאיסורא

מדריך כשרות התשפ"ב | גליון 9

פתח דבר

"והתקדשתם והייתם קדושים"

צריך האדם להתקדש על שולחנו בסעודתו, אמרו רבותינו "קדושים תהיו לי", קדש עצמך כמותר לך... והוא שיכון אל המצות התלויות בסעודה ההיא, מכשרות המאכלים והרחקת האיסורים לפי דרכי התורה... כי באמת הכוונת האלו הנכבדות והרוחניות יעמידו הנפשות הנכבדות ויקיימו אותה, כי היא קודש וכן הקדשים תאכל (שלי"ה שער האותיות אות ק"ף - קדושת האכילה)

בעומדנו בערב פסח בביצועה של שנת השביעית, מתכבדים אנו להגיש בפניכם את מדריך הכשרות 'לאפרושי מאיסורא' שע"י המכון למצוות התלויות בארץ, המלא וגדוש במידע כשרותי והלכתי הנוגע לכשרות בכלל ולחג הפסח והשמיטה בפרט, עידכונים ודיווחים מהנעשה במחלקת הכשרות שע"י המכון למצוות התלויות בארץ.

צרכנו למדריך זה יריעה מיוחדת על כשרות התוספים שבדגים לפסח ולכל ימות השנה, ובנוסף, טבלת שכיחות נגיעות תולעים וטפילים בדגים המצויים עם אופן הניקוי הנצרך.

כל הבקי בנעשה מאחורי הקלעים מבין ויודע שיש כאן דבר הרבה יותר גדול מעוד רשימה שמית של מקומות מוצרים ומפעלים. זוהי מערכת פעילה בארץ ובעולם אשר עומדת על משמר מסורת ההלכה למעלה משני עשורים כפי שתחזינה עינכם במדריך כשרות זה. מערכת אשר מחוייבת רק לציווי האלוקי "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותכם ככל השרץ השורץ על הארץ".

יה"ר שנוחה לאכול את קרבן פסח בירושלים בבית מקדשנו בב"א.

בברכת פסח כשר ושמוח

שיחת חג

עם ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רוח שליט"א

2

שמיטה תשפ"ב

מקורות אספקה - לוח זמנים

5

ביעור מעשרות

הלכות • נוסח חילול גידיו • מסירת מטבעות

13

דגים

תוספים בדגים • כשרותם לפסח ולימות השנה

19

מכירת חמץ

לביצוע מכירה באתר המכון סרוק את הברקוד

חותמת הכשרות

מפעלים • עסקים • חנויות • עמוד 37

פסח - תמצית דינים

כיריים אינדוקציה • קוקה קולה זירו • שמן לפתית • בושם ותמרוקים בפסח • עמוד 25

שיחת חג

מעוררת השראה עם

הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א
ראש 'המכון למצוות התלויות בארץ'
ורב קהילת 'משכן התורה' - אלעד

• הקמת המכון • מסורת הפסיקה • כשרות בארץ ובחו"ל • חינוך ילדים בדורינו •

הפסקה מרבני קהילות ונותני כשרויות.

אני מתיישב מול הרב אשר עסוק בלשכתו בשעה זאת בכתיבה של עוד תשובה לסדרת הספרים 'שש משור' חלק ג' אשר יצא בעז"ה בקיץ הקרוב ע"י המחלקה התורנית, תוך כדי שאני נושא תפילת שווא שלא יהיו הפרעות תוך כדי השיחה המיוחדת שהרב מעניק לכבוד קוראי גיליון הכשרות.

אני מנצל את האוירה הנעימה ופותח בשאלה שמסקרנת אותי, על הכשרות, איך נולדה לה כשרות המכון, קם אברך צעיר ומקים כזאת אימפריה?

הרב שומע את השאלה על הכשרות ומשיב מיד: זה עוד לא נולד ומקווה שלא יולד. המכון למצוות התלויות בארץ כשמו כן הוא מיועד להתעסק עם ההלכות הייחודיות למצוות שתלויות בארץ וממילא גם עם הנושא של חרקים שמצויים בעיקר בגידולי הארץ [ומשם כבר מגיעים להקיף את נושא התולעים והטפילים בדגים].

הרב מפתיע אותי: האמת שהשם המקורי שלנו היה 'בית המדרש ללימוד הלכה למעשה והמכון למצוות התלויות בארץ'. זה המטרה לברר ולהגיע למסקנות ההלכה. ועבדנו קשה מאד. צריך להניח את הדברים על השולחן, אמנם עסקו כבר לפנינו בתורת זרעים, אך נאמר זאת בעדינות, זה היה בתי מדרשות שפחות היה שם מגדולי רבותינו גאוני מרוקו וספרד. לא היה את מסורת הפסיקה לפוסקי הספרדים וכל זאת אע"פ שיש ש"ע על רוב המצוות התלויות בארץ, ורמב"ם על כל המצוות. לכן היינו חייבים להדגיש לציבור

לשכתו של הג"ר שניאור זלמן רווח שליט"א רוחשת פעילות רבה ועניפה מאז ומתמיד ובכל אופן מה שראיתי כאשר הגעתי בי"סם' יום של אמצע חודש אדר בשעת צהרים מוקדמת, לראיין את הרב לכבוד גיליון הכשרות אשר לפניכם, הופתעתי. הקדמתי לבוא כדי להתרשם באופן בלתי אמצעי מהמקום ונשאבתי מהר מאד לאוירה והרוח. משרדים שוקקים ברוח חיים של עשיה פוריה עם עובדים אנרגטים אשר עסוקים במלאכת שמים, טלפונים מצלצלים ללא הרף בשלוחות והחדרים השונים. מחלקה למחקר תורני, בית המעשר, מעבדה לפיקוח, ועוד ועוד. הגעת ביום שקט, מגיב לי אחד המזכירים לשאלתי אם קרה היום משהו מיוחד. זר לא יבין זאת.

את הג"ר שניאור זלמן רווח שליט"א ואת 'המכון למצוות התלויות בארץ' כולנו מכירים, הרב קנה לו שם של כבוד שילוב מיוחד של תלמיד חכם גדול ורב פוסק אשר יש לו ידע הלכתי עצום בספרי הראשונים והפוסקים כפי שניתן להווכח בספרי השר"ת המפורסמים שיצאו מתחת ידיו ובשעוריו הבהירים והמבוקשים בכוללים וקהילות ברחבי הארץ. מאידך, ידע פרקטי מעשי, יכולת קליטה מהירה להבין כאן ועכשיו דברים שהאדם המצוי יתקשה לרדת לעומקם. תבין, מסביר לי עובד במעבדה, כמה רבנים אתה מכיר שאפשר לשאול אותם שאלה ברמת המיקרו, זה הסוד של הרב מוסיף בן שיחי לשאלתי, הירידה לפרטים המתבטאת בכל תחומי הכשרות, על צמח מסוים, על דג ספציפי, על תרכובת מסוימת. שאלות הזורמות מהארץ והעולם ללא

של המכון והוא להשקיע בילדים, ספרים מנוקדים וכו', כדי להעמיד דור שיהיה להם גירסא דינקותא [וכמו שהתבטא לי בכאב הגרש"מ עמאר על כך שלא היה לו גירסא דינקותא בהלכות אלו]. ואכן בשנת תשנ"ז הוצאנו ספר 'זמרת הארץ' המותאם לילדים עם איורים, אשר נרכש בזמנו ע"י רשת החינוך והופץ אלפי ילדי ישראל. ואח"כ ספרים שונים כולל בשנת השמיטה הנוכחית.

אנו חוזרים לנושא שלשמו הוקם המכון ואני מנסה להבין איך בכל אופן קיבל נושא הכשרות תאוצה, עד כדי מקומות רבים ברחבי העולם המצויים תחת הכשרות של הרב, כאשר רק במרוקו לבד ישנה פעילות כשרות והשגחה עניפה על שחיטה מפעלים והנויות?

הרב עונה בצורה ישירה: חותמת המכון היא אך ורק על מצוות התלויות בארץ או על חרקים וטפילים בדגים שגם בזה אנו עוסקים. וקודם אסביר למה בכלל התחלנו לתת כשרות בעצמינו. במקום שאין איש אהיה

איש. כשעסקנו במשך שנים בנושא של תולעי אניסאקיס, ערכנו מחקר בעלות משוערת של מיליון שקל והגענו למסקנה הלכתית שזה אסור, ישבנו עם רוב פוסקי הדור מרוב העדות, שרובם ככולם הכריעו לאיסור או איסור תורה או ספק איסור תורה, אך ראינו בפועל ועדי כשרות שהמשיכו לתת כשרות עד שמרן הגרישי"א זצ"ל הוציא מכתב בו כתב 'להביע מורת רוח לאלו ובתוכם וועדי הכשרות המטים את העם לדרכי עקלקלות', וכן חנויות שהמשיכו להיות מלאים בדגים הבעייתיים. אז התקבלה החלטה מפני צורך השעה לצאת עם כשרות מיוחדת על דגים שידעו העם היכן יש בעיה והיכן אין, ואם יש בעיה האם טופלה באופן עיבוד מסוים וכו'. וזכינו שבזכות זה עוד ועוד כשרויות נכנסו לעובי הקורה.

בשלב זה של השיחה הרב שופע דוגמאות מעשיות אישיות מעולם הכשרות, כאשר לא ניתן להעלות הכל על הכתב. על הכשרים הכותבים על דג סלומון עם עור שמגיע מסין מקנדה או מארה"ב שנבדק ללא תולעים, או דגים לבנים עם העור השחור, וכותבים 'נבדק ללא טפילים' זה ממש מזוייף מתוכו שהרי

לא ניתן לשקף בשולחן אור כאשר יש עור [הם יכולים לומר שלדעתם תולעים אלו מותרים אבל למה לשקר את הציבור שזה נבדק?].

הרב בורר את המילים ומשתף בצורה גלויה לגבי הכשרות בחו"ל: יתר הפעילות של עולם הכשרות בעולם, איננה תחת כותרת המכון, ואיננה קשורה למכון, אלא נעשית עבור ארגון הכשרות הגדול בעולם OU כשהאחריות שלנו היא

שלנו ההולך לאורו של מרן השו"ע את הפסיקה הברורה הזאת. כמובן, שלמעשה בספרי הפסיקה של המכון המיועדים לכלל הלומדים הבאנו את כל השיטות, גם לפוסקים כשו"ע וגם ליוצאים ביד רמ"א.

אני מבקש מהרב להרחיב בפסיקה שיש עליה מסורת מגאוני ספרד, והרב מנתץ לי את המיתוס שכיון שלא התגוררו בארץ הקודש לא עסקו בהלכות אלו, ונותן לי דוגמאות: לדוגמא, רבי שמואל הכהן זיע"א מחכמי פאס מלפני 400 שנה חיבר חיבור בהלכות אלו [סביב המשניות], ויצא מכת"י ע"י מחלקת ההוצאה לאור שע"י המכון. זה מדהים איך שבפאס שמרוקו שלפני 400 שנה התחברו חיבורים בתורת ארץ ישראל. רק לפני חודש זכינו לברך על המוגמר והוצאנו ע"י המכון לראשונה לאור עולם את ספר 'עת הקץ' על ענייני שמיטה שחיבר רבי יעקב אתורג'מאן זיע"א אשר חי לפני 200 שנה והיה מחותנו של האביר יעקב זיע"א. ספר עמוק אשר מפלפל בחריפות בכל דברי רבותינו הראשונים. [לאחר השיחה אני מעיין בספר, וזה מדהים, איך שלקחו כת"י פענחו אותו והוסיפו עליו ציצים ופרחים מבוא ונספחים ע"י חוקרי המכון, ת"ח יודעי ספר, אברכים שעוסקים בתורת זרעים].

השיחה קולחת והרב נותן לי דוגמאות על פסיקה שפעמים שונה הן להחמיר והן להקל. [שנות ערלה, פלפל סודני, ועוד ועוד].

אני מפנה שאלה אל הרב: תורה היא וללמוד אנו צריכים, על מי נסמכים בצמתי ההכרעה ומהי הפסיקה המקובלת?

הרב משיב: מאז הווסדו של המכון בשנת תשנ"ג מרן רבי עובדיה יוסף היה נשיא המכון וליווה אותנו בכל הצעדים. כשראה שיש לו עומס הלכתי ביקש ממני לגשת לגרש"מ עמאר שליט"א שהיה אז חבר ביה"ד בפ"ת ולבקש ממנו להיכנס לעובי הקורה של הלכות אלו. פעמים רבות אמר לי מרן 'כל אשר יאמר לך שלמה שמע בקולו ותעשה'. פעם הצטרפתי למרן לנסיעה (לניחום אבלים אצל הרב ראקובסקי מבית היתומים

בלומנטל) וכל הדרך הלך וגם חזר הסביר לי למה הוא כ"כ אוהב את אופן כתיבת התשובות של הגר"ש עמאר, מרן נתן לי אז דוגמאות לדיוקים של הרב וזה היה פשוט שיעור מוסר. מאז ועד עצם היום הזה משמש הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א הראשון לציון ורבה של ירושלים עיה"ק כמורה דרכו של המכון כפי רצונו של מרן זצ"ל.

הרב מהרהר ומוסיף: שניהם נתנו לי אותו דגש בשנות הראשית

זכיתי לראות אצל מרן הגרע"י זצ"ל ולהבליח מורה דרכנו הגרש"מ עמאר שליט"א המון הבנה כיצד לדבר ואיך להתעסק עם ילדים. כמה אהבה, הרבה אהבה לאין שיעור שצריך לתת להם. בהגדה של הרב עמאר מבאר על המשפט 'את פתח לו' בלשון נקבה כיון שההסבר צריך להיות יותר רך ואימהי. הכי אהבה שיכול להיות. עיני ראו בעצמי על אחד מגדולי ישראל שהיה לו ילד שקצת יצא מהדרך וקיבל הודעה שהבן מגיע אחרי תקופה לבית, מיד ביטל את כל השיעורים והמקומות שם חיכו לו, כדי להיות באותם ימים רק עם בנו זה, ולתת לו אהבה לדבר ולחבק, כדי שכאשר ילך עוד כמה ימים לאן שילך, זה יהיה עם עוד מטען אהבה.

שאלתי בזמנו את הגאון בעל ה'עלי שור' על מה שכתב בספרו ש'חושך שבטו שונא בנ"ו אין הכוונה שבט ברזל,

אלא שבט של מוסר, ושאלתיו הרי במדרש מבואר שזה הולך על אמו של שלמה המלך שכן הכתה אותו. ואמר לי הגר"ש וולבה זצ"ל זה אמנם שאלה יפה, אבל אני אומר לך בוודאות גמורה שבימינו זה לא שבט ברזל אלא שבט מוסר, שבימינו אנו זה הפשט בפסוק. לדבר בשפה של אהבה ורכות. הרב שליט"א מוסיף דיוק מלשון ההגדה: אפילו אצל הבן הרשע כתוב 'הקהה' את שיניו לא 'הכה', גם כשאין ברירה תעשה זאת בצורה יפה ונכונה. נשנן ונזכור את דברי הרב וולבה, בימינו בדור שלנו זה רק דרך רכות ואהבה. בדרך אהבה ניתן להשיג המון. ומסתמא ניתן להוסיף על כך, בדוק ומנוסה.

לסיום, אני מבקש לנצל את המעמד ולשמוע מהרב דברי ברכה לכבוד הקוראים שיחיו

קטונתי מלברך, אבל אני יכול לאחל לכבוד רבותינו ולת"ח, לחקלאים שומרי השביעית גבורי הכח ולצרכנים שמסייעים בידם ולכל הקוראים ועם ישראל, שהקב"ה יאמר לצרותינו די, שהרי אנו נמצאים בימים של פחד, אחרי ששומרי העיר נלקחו מאיתנו במיתתו של צדיק פאר הדור. ב'אור החיים' בפרשת שמיני לגבי מיתת בני אהרון, מביא בשם הזוהר דברים מפחידים, מה קורה בעולם כאשר נאסף צדיק. נתפלל ונייחל שהקב"ה יגן וישמור על כל עם ישראל בכל מקום שהם ויחיש ויביא לנו את הגואל. שנוכח לקבל פניו בשמחה ובטוב לבב, בשמחה ובדיצנות, לחוג את חג המצות, נזכה בעז"ה כולנו להיפגש בירושלים הבנויה בעיר ציון המפוארה, בבית המקדש מקריבים את קרבן הפסח בבריאות איתנה.

מדינת צפון אפריקה ועוד כמה מקומות בעולם. חשוב לציין כי זאת צורת השימוש בהכנסות כדי להחזיק את עול התורה הגדול שאנחנו נוטלים על עצמינו, במסגרת המכון, את עלות החוקרים והמחקרים, את הכוללים ובתוכם רשת כוללי שביעית, את בית המדרש הגדול באלעד, בית ההוראה ועוד ועוד. אז כידוע יש ראשי ישיבות וכוללים שנוסעים לגולה ומתרימים נדבי עם, כדי לקיים את התורה שלהם, כיון שלי מטבעי יותר קשה לעשות

דברים שכאלו אז זוהי הדרך האישית שלי לגייס כסף למכון ע"י הליווי הכשרותי שאנו עושים, והשימוש בס"ד שזכיתי לה מן שמיא בתחומים אלו, לתועלת הפעילות התורנית הגדולה אותה אנו מפעילים דרך 'המכון למצוות התלויות בארץ'.

גם קו בית ההוראה הפעיל מהבוקר ועד חצות מיועד

בעיקרו לענות על שאלות בתחום שלשמו הקמנו את המכון. משיב לי הרב על שאלתי, ומוסיף: מתקשרים הרבה לשאול שאלות זה מתחיל במצות התלויות בארץ, ממשיך בחרקים ותולעים. ואז גם שואלים על סוכה וארבעת המינים, דיני פסח ושאר מועדים, עניני יו"ד מידי יום, ועוד. ב"ה יש כאן בית הוראה פעיל מאד. בפועל גם הרבה שואלים על כל מיני מקומות ומוצרים שלא ברור מעמדם הכשרותי וככה מתרבת תורה בעם ישראל.

הרב חוזר ומתייחס לתופעת הכשרים בארץ ובחור"ל שהפרוץ בהם מרובה על העומד וישנם כאלה שאף רב לא יכול לעמוד מאחוריהם. ניכר שהתופעה שסוחרים בכשרות והלכה נוגעת לרב במקומות רגישים וכואבים, איך ניתן לכתוב מהדרין על דברים שנגד ההלכה, איך יש מפעל שמאשרים ממנו לפסח דברים עם חמץ ודאי, על סמך קולות של ביטולים וכו' ואני פונה אל הרב נתן הכשרות ומפציר בו, אנו לא נמצאים כעת באיזה שעת הדחק מיוחדת למה להתיר דברים שכאלה, מוסיף הרב בכאב.

אני מנצל את ההזדמנות לקראת חג הפסח שבו אנו מקיימים 'הגדת לבנך', לבקש הדרכה מהרב המשמש ככובע נוסף כרב אזורי של מועצה אזורית גזר ורב קהילת 'משכן התורה' באלעד: מהי הדרך הראויה להינוך ילדים בדורינו עם כל הפיתויים והרהוב?

זוהי שאלה גדולה. אומר לך יסוד ששמעתי אצל גדולי הדור.

חג שמח!

מקורות אספקת תוצרת בשמת השמיטה התשפ"ב

מצו"ב מסמך של כללי כשרות לאספקת פירות וירקות לעסקים וחנויות החפצים להתהדר בחותמת הכשרות שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'. מוגש לציבור קוראי מדריך הכשרות 'לאפרושי מאיסורא' כחלק ממגמת השקיפות של המכון לתת לציבור את המידע והנהלים הנדרשים בשביל לזכות להתהדר בחותמת הכשרות של המכון.

אוצר בית דין

פתרון יעיל ורלוונטי לכל פירות האילן. כמו"כ פתרון זה יעיל לירקות חד שנתיים שהשתרשו באדמה קודם ראש השנה, או לירקות רב שנתיים כגון בננה וארטישוק.

שהמחיר לחקלאי זה הוצאות "קבועות" של תשלומים קבועים שצריך לשלם, בלא קשר לכמות שתניב השדה, ו"משתנות" של תשלומים התלויים בדרך כלל בכמות הגידולים בפועל, מכל מקום, המחיר לאורך כל העונה הוא בדרך ההגיון השיווקי שזה מחיר שוק. ולכן לאורך כל עונת השיווק בית הדין גובה מן הסיטונאי, ומשלם לחקלאי, ומחזיק חשבון הלכתי כל העת של התשלום המגיע לחקלאי בגין ההסכם. בסוף התקופה יושבים עם החקלאי, לסיכום, ושולש אפשרויות קיימות:

- א. שהחקלאי קיבל את כל כספו וגם נגמר התוצרת שלו. ואז הכל מושלם.
  - ב. החקלאי קיבל את כל כספו, ונותרה לו תוצרת עדיין. בכזה מקרה הוא ממשיך להביא תוצרת ללא תשלום של קבועות אלא רק של משתנות בלבד.
  - ג. החקלאי השלים את התוצרת, אולם בית הדין לא הצליח לגבות את התשלום המגיע לו בגין ההסכם עמו. במקרה כזה, בית הדין ישתדל בכל הכוחות להשלים את המגיע לחקלאי, או באמצעות תרומות, תמיכות, והשלמה וסיוע של הסיטונאים.
- לפתרון זה מוכרח המציאות של שיתוף פעולה עם הרשתות ובתי העסק, הם מתחייבים על הכמויות ובמקביל לכך בית הדין מתחייב בעבורם.

בית הדין המיוחד שע"י המכון למצוות התלויות בארץ, כולל בתוכו את מורינו הראש"ל הגאון רבי שלמה משה

לידיעתכם:

- ❖ תוצרת המאושרת על ידינו: בפירות האילן, בבננות ובארטישוק קיימת ומאושרת על ידינו רק אפשרות זו בלבד של אוצר ב"ד [להוציא תפוח ואגס וענבים שלא בעונה, שיש גם ייבוא].
- ❖ אוצר בית דין אחר - ישנו כמוכן אוצר ב"ד שע"י המכון. כמו"כ תוצרת ממסגרת אוצר בית דין אחר יאושר אחר בדיקת רבני המכון. אולם אוצר בית דין שעובד מבחינה מסחרית שונה מצורת עבודה של המכון כגון מתן אפשרות של "מחיר שוק" ולא של "מחיר לפי הוצאות", לא יאושר כלל, ואין דינו כאוצר בית דין.
- ❖ סימונים ותרומ"מ - התוצרת פטורה מתרומ"מ והיא תסומן "אוצר בית דין קדוש בקדושת שביעית"

ישיבת הערמת של רבני אוצר ב"ד

אוצר ב"ד - אגף זה עוסף

העיקרון הוא שבית הדין שע"י רבני המכון מקבל לטובת הציבור את השטחים החקלאיים, והוא מעסיק את החקלאי ושאר העובדים, הוא מחויב למשכורתם [ובחלקו הגדול גם לא מותנה ביבול שיצמח בפועל], והב"ד הוא המשווק לציבור הרחב באמצעות הסיטונאיות והחנויות. כלומר, בית הדין משלם את כל העלויות והוא גובה אותם מהציבור באמצעות הסיטונאים.

בתוספת הסבר - המחיר נקבע לציבור למכירה סיטונאית ומכירה סופית לפי מחיר השוק מינוס. הסיבה לכך, שאע"פ

הגאון רבי שלמה בן שמעון שליט"א ראב"ד ת"א והגאון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א רבה של בני ברק.

עמאר שליט"א הרה"ר לירושלים ומורה דרכו של המכון, מוריגו ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א.

מצעים מנותקים

פתרון יעיל לירקות עלים ולחלק מהירקות הקשים.

מבנה החממה:

דרך שיפוע טבעי של הקרקע.

אין אישור שימוש בערוגות המושקעות באדמה.

הוראות נוספות:

בשעת הצורך, או כאשר אין אפשרות אחרת או אפשרות לשנות, או שזה הוצאות מרובות, אפשר לכתחילה ולמהדרין להקל שהגג יהיה רוב אטום ולא הכל אטום, [כגון רשת 50 מש + רשת צל, או + צביעה בסיד ועוד כיו"ב], וכמו"כ אפשר להקל בערוגות גם אם הם גדולות יותר ואף בגדולות מ 40 סאה. אלא שאז יש להקפיד על 2 ההוראות הבאות [יש להקפיד על כך לכתחילה גם בחממות באופן המוזכר לעיל, אולם במקרה דידן חובה לנהוג כך]:

א. העציצים ותכולתם תימכר לגוי. המכירה תיעשה לקראת ראש השנה.

ב. את המלאכות הבאות: זריעה או שתילה, וכן קטיף, יש לבצע רק ע"י גוי בלבד.

שתילים - במהלך שנת השמיטה יירכשו שתילים רק ממשלתות העומדות תחת פיקוח המכון בלבד. הובלת השתילים תהיה במיתקן אטום לחלוטין בתחתיתו ובצדדיו. יש להקפיד על ניתוק מוחלט החל מהציאה מהמשתלה עד הכניסה לחממה. ורק לאחר הכניסה לחממה על גבי מצע מנותק ייפתח המיתקן וישתלו השתילים.

מצע מנותק בחממה לפני שתילה עם מצע פרליט

על המוצר המוגמר ירשם "גידול במצע מנותק - ללא קדושת שביעית".

ברכת הנהיגין על המוצר תלויה בסוג המצע, וברוב סוגי המצעים הקיימים כיום הברכה על התוצרת הגדולה בהם היא ברכת "שהכל". מלבד מצעים שהם אדמה "ככול" "חול". במידה והשימוש במצע שברכת המוצר היא "שהכל" יש לפרסם זאת ליד חותמת הכשרות.

המבנה צריך להיות מכוסה בגג העשוי מחומר אטום. [ראה לקמן אודות סוג הגג וסוג האטימות]. ניתן להוסיף על הגג כיסוי של רשת צל ללא הגבלה.

דפנות: סביב המבנה רצוי שיהיה דפנות בגובה של לפחות 1 מטר.

קרקעית המבנה: קרקע החממה תהיה מכוסה כולה ביריעת ניילון על כל צדדיה, בכל מקום שמונח העציץ או שנוף הצמח מאהיל עליו. כדי להבטיח שקרקע החממה תהיה מכוסה בניילון לאורך כל השנה על כן יש להניח יריעות ניילון עבות [עובי 0.4 מ"מ לפחות]. יש לכסות בשתי יריעות ניילון, או לחילופין שהיריעה התחתונה תהיה ניילון כנו', והיריעה העליונה תהיה יריעת פלריג. כיסוי קרקע החממה כולל גם את השבילים. הכיסוי יהיה עד קצה החממה. או עד 60 ס"מ מקצה שורת העציצים האחרונה בכל אחד מצדדי החממה. קרקע החממה והשבילים המכוסים בניילון, עליהם להיות נקיים לבל יצטבר פסולת רבה על הניילון, ויתבטל הניילון לקרקע עולם. יש לאטום היטב בניילון סביב העמודים ובצדדים הקיצוניים שבתוך החממה.

סוג העציצים:

לכתחילה ועל מנת לצאת ידי כל הדעות בהלכה מי שבא לבנות מצעים עדיף להשתמש בעציצים שאפשר לשני בני אדם להרימם, ועל כן יש להקפיד שהמשקל הכולל של העציצים כולל השתילים ומערכות ההשקיה יהיה עד משקל של 320 ק"ג. מצעים מסוג צמר סלעים הבנויים מחלקים חלקים, ניתן לאשר אף אם הם בערוגה ארוכה.

העציץ עצמו יכול שיהיה מכל סוג חומר כולל שקיות ניילון.

חורי הניקוז יהיו עד קוטר 0.5 ס"מ. ולכל היותר עד שני חורים. [חשוב להדגיש כי יש להקפיד כי גם תחת חורי הניקוז יהיה יריעת ניילון והמים יזובו לתוך מרזב או יזובו

גידולי ערבה

מהשדות החקלאיים של נאות הכיכר, וחלק מהשדות של עידן וחלק מהשדות של עין ייב. כמו"כ הגידולים בפארן שמעבר

כל התוצרת הגדלה מעבר המזרחי של נחל הערבה, דינה כגדל בחור"ל, ואין בה כלל דיני שמיטה, וזה כולל חלק

לנחלים ערבה ופארן.

מהיישוב יהל ומטה.

❖ כל התוצרת שתגיע משם תסומן "ללא חשש שביעית".
התוצרת פטורה מתרו"מ.

❖ כמו כן כל הגידולים ביישובים, יהל, קטורה, גרופית, יטבתה, סמר, אליפז אילות וחוות הגידול אם קיימות

גידולי נכרי

❖ אכילה על הירקות. קשר עם ישראל זה כולל גם אם "רק" מתן ייעוץ וכיו"ב. לעיתים בחתימת מסמך הבהרה חוקי בין הצדדים הדברים מתבהרים ומסתדרים על פי ההלכה.

❖ תוצרת נכרי תאושר רק אם באפשרותינו להכנס אל השטחים לראות סחורה, ולפקח על קטיפתה, ולסמנה. אמנם תוצרת מהרש"פ מאזורים שא"א להכנס אליהם, ואינם על הכביש ממש שאפשר לעמד בסמוך ולראות את הקטיפי, בכה"ג התוצרת לא תאושר לשמיטה, וכל הסכם עם נכרי או מגדל כזה לא יאושר. רק תוצרת שהיא מאד מסורתית לגידול נכרי בלבד, כגון קישוא בלדי, חציל לכבישה, צ'יפקה, לוביא, יאושר להביאה ממקום גידול זה.

❖ תוצרת של נכרי פטורה מתרומות ומעשרות, ותסומן "יבול נכרי".

❖ קרקעות שבבעלות חוקית [טאבו] של נכרים, יאושר לקחת תוצרת מהם, לאחר הבדיקה על בעלות השטחים, ולאחר בדיקה על מקורות השתילים, ולאחר בדיקה של השטחים, ולאחר שמשגיח שהה במקום בזמן הקטיפי, ובתום המיון חתם על כל ארגו.

❖ כל שטח כזה, חייב להיות מאושר מראש לפני לקיחת התוצרת משם. וחייב לקבל אישור חתום מעימנו, שאכן הוא מאושר לשיווק, וחייב להיות מתואם מאת משגיח מטעמינו.

❖ קרקע שהיא בבעלות מינהל מקרקעי ישראל, אף אם היא מוחכרת לגוי במשך שנים ארוכות, חקלאי זה אין מאושר ליטול ממנו סחורה, ולעיתים גם חלקות סמוכות יפסלו מחמת זה.

❖ קרקע של נכרי, שיש קשר כלשהו עם ישראל, חובה לדעת על כך מראש כיון שלעיתים, זו בעייה הלכתית עד כדי איסור

איסום שישיית

❖ איסום זה רלוונטי בתוצרת הבאה: תפוא [4-5 חודשים], בצל, גזר [3 חודשים], דלעת ודלורית, ובקירורים גם כרוב.

❖ תוצרת זו כמובן חייבת בתרומות ומעשרות, ועל תוצרת זו יסומן "יבול שישיית, הופרשו תרו"מ".

❖ תוצרת מאוסמת מהשנה השישית, כדי להשתמש בה בשביעית, חובה ליידע אותנו מראש על כך, ולאפשר לנו להגיע ולבדוק את המחסן, הכמות, והסגירה, ושיתאפשר לנו לפתוח את המקום ולסגורו בשעת הצורך גם בשנת השמיטה.

יעוץ

מעל נחל ארנון, אמצע ים המלח ממול עין גדי ומזרחית עד לכביש 15, וצפונית עד החרמון כשבחלק זה הצד המזרחי הוא עד מעבר להר הדרוזים] - לא תאושר אלא אם השטחים בבעלות הגויים בלבד, באם קיים שם חוות מכל סוג שהם בבעלות יהודים, לא תאושר קבלת התוצרת משם.

❖ תוצרת המגיעה מירדן משטחים שבבעלות גוי, אין כל הגבלה לגביהם, וכל תוצרת שכזו, מאושרת להביאה ללא חשש, בכניסה לארץ היא תוחתם במעבר הגבול ע"י המשגיח, ומשם תגיע לנקודות הסיטונאיות.

❖ תוצרת המגיעה מעבר הירדן [בחלק שנכבש ע"י משה והוא

יבול חו"ל

ע"י מערכת הכשרות, וחתימה על כל תעודה "יבול חו"ל".

❖ ייבוא של תוצרת מכל שאר מדינות העולם, מותרים ומאושרים ללא הגבלה, להוציא את זיהויה המוחלט

כשרות המכון תינתן אך ורק למחסנים שיעמדו בנוהלים אלו, וכל שותפות עם גוף אחר, או הענקת חותם כשרות ללקוחות המעוניינים בחותם המכון, יתבצע רק לפי הנתונים המופיעים במסמך זה בלבד.

לוח זמנים לשנת השמיטה השפ"ב

לקדושת שביעית, איסור ספיחין ומצות ביעור ירקות, תבואה, קטניות, פירות ופרחים

הלוח מבוסס על ההנחיות ההלכתיות הבאות:

ראש השנה לשמיטה הוא א' בתשרי אף לפירות האילן.

קדושת שביעית:

שביעית, פרחים אלו מהווים את רוב רובם של הפרחים, ואמנם הגם שאין בהם קדושה ולא איסור ספיחין, מכל מקום יש לקנות פרחים רק בהכשר, כל סוג פרח לפי זמנו, החל מהמועדים המפורטים בטבלה שלהלן, וזאת על מנת שלא לסייע בידי עוברי עבירה שזרעו ועבדו במלאכות האסורות בשביעית. פרחים העומדים רק לריח רבו המחמירים לנהוג בהם קדושת שביעית.

כל היבולים הגדלים אצל יהודי בתחומי ארץ ישראל קדושים בקדושת שביעית. יבולים הגדלים אצל נכרים בארץ ישראל, אינם קדושים בקדושת שביעית, וכן מנהג ארץ ישראל מדור דור. גם הגדל במצעים מנותקים בתוך מבנים, אין בו קדושת שביעית, וכן אין קדושה בכל הגדל מזרחית לנחל הערבה שהוא הגבול המזרחי של א"י לאחר קצה ים המלח. וכן כל הגדל דרומית לנחל פארן עד אילת, משום שמקומות אלו הם מחוץ לגבולות א"י על פי התורה, כמבואר בספר שביתת השדה פרק שני.

ההגבלות ביבולים הקדושים בקדושת שביעית:

מלבד האיסורים וההגבלות באופן הגידול והקטיפה, יש איסור לסחור בפירות שביעית, אסור ליתנם לנכרי, אסור להוציאם לחו"ל, אסור לנהוג בהם מנהג בזיון, אסור להפסידם, אסור להשתמש בהם בדרך שונה מהרגיל. שיירי האוכל, הקליפות והגרעינים, אין לזרוקם באשפה, אלא לשומרם במקום מיוחד עד שיירקבו מאליהם. [ופירוט הדינים ראה בשביתת השדה פרק יא]. כיון שהבעלים הפקיר את שדהו, היבולים פטורים מתרומות ומעשרות [ומכאן שאם לא הפקירם חייב לעשר אותם בשביעית - מעשר עני].

זמן חלות קדושת שביעית:

בירקות - כל שהתחילו לגדול קודם השמיטה, ונלקטו בשמיטה, הרי הם קדושים בקדושת שביעית, ואפילו נגמר בישולם בשישית.

בשנת השמיטה יש להמנע מלקנות תוצרת הקדושה בקדושת שביעית בשווקים, ובשעת הדחק כל שהתוצרת אינה אסורה באיסור ספיחין, אפשר לקנותה בשווקים באופן שאין בו סחורה [כגון בהבלעה], ואף אם הבעלים לא הפקיר את שדהו ועשה מלאכות האסורות בשמיטה, אין פירותיו נאסרים באכילה. תוצרת שיש בה איסור ספיחין אסורה באכילה.

בתבואה וקטניות - כל שהגיעו לשליש בישול קודם השמיטה, ונאספו בשמיטה, הם אינם קדושים בקדושת שביעית. ואם הגיעו לשליש לאחר א' בתשרי, הם אסורים באיסור "ספיחין" ויבואר להלן.

בפירות האילן - כל שחנט [הגיע לשליש בישול] לאחר א' בתשרי של שנת השמיטה, הרי הוא קדוש בקדושת שביעית.

איסור ספיחין:

ירקות שתחילת גידולם בשמיטה, ותבואה וקטניות שהגיעו לשליש בישולם בשנת השמיטה, אסורים באכילה והוא הנקרא "ספיחין". פירות האילן, וכן שיחים רב שנתיים [אף המוגדרים כירק לענין ערלה, כשנזרעו לפני שמיטה, בין כשנותנים פריים בתוך שנתם כגון הפאפיה, ובין שנותנים את פירותיהם לאחר שנה מזמן הזריעה כגון הבננה והאננס], אין בהם איסור ספיחין. כמו כן הגדל במקומות שנכבשו רק על ידי עולי מצרים, וכן הגידולים שבעבר הירדן אין נוהג שם איסור ספיחין, וכל זה כמבואר בספר שביתת השדה.

באתרוג - מספק מחמירים גם אחר לקיטה וגם אחר חנטה, ולכן הנלקט לאחר ר"ה נוהג בו שביעית, וכן החונט לאחר ר"ה של שביעית, אף אם נלקט בשמינית נוהג בו קדושת שביעית. אתרוג שחנט ונלקט בשביעית, נוהג בו שביעית מעיקר הדין. שאר פירות הדר דינם כשאר פירות האילן לענין שמיטה.

תבלינים - עשבי תבלין דינם כירקות וכאמור. עצי תבלין [כגון השיבא, הרוזמרין, עלי דפנה ועוד], דינם כאילנות, ויש לנהוג קדושת שביעית בכל העלים שחנטו [יש להחמיר החל מיציאת העלים] לאחר ראש השנה של שמיטה.

פרחים - פרחי נוי אף שיש בהם ריח אינם קדושים בקדושת

היתר ספיחין בשנה השמינית:

טו. שביתת השדה פי"ד] יש לכלות - לבער את היבול הזה מן הבית. מנהג ארץ ישראל שבהגיע זמן הביעור, מפקיר את היבול לפני שלשה אנשים אף אם הם אהביו [אך לא מאנשי ביתו הסמוכים על שולחנו - ושנים מהשלשה צריכים להיות כשרים לעדות עבורו]. לאחר שהפקיר, יכול לשוב ולזכות בו בחזרה. יבול שמינית אינו מציל את יבול שביעית מחובת הביעור.

חובת הביעור חלה על כל יבול הקדוש בקדושת שביעית, וכן על כל מה שהופק מיבולים אלו והוא קדוש בקדושת שביעית. מכאן שאין חובת ביעור על יבול הגדל אצל נכרי בקרקע שלו, יבול הגדל בערבה [על פי הגבולות כמבואר לעיל], הגדל במצעים מנותקים בתוך מבנים ותוצרת חו"ל. כמו כן יבולים הקדושים בקדושת שביעית, ובזמן הביעור היו מופקרים וכגון אותם הנמצאים בזמן הביעור בידי "אוצר בית דין" אין עליהם חובת ביעור, והלוקח את הפירות מהם לאחר הביעור אינו חייב להפקירם. אמנם מי שלקח מבית דין קודם זמן הביעור, חייב להפקירם בהגיע זמן הביעור. מי שחייב לבער, ועבר ולא ביער, אם עשה זאת במזיד, הפירות נאסרו באכילה לבעל הפירות [עי' שביתת השדה שם].

יבולים האסורים באיסור ספיחין שנקטפו בשביעית נשארים באיסורם לעולם [מצוי בקפואים וכבושים]. יבול שיצא משביעית לשמינית [אף שנזרע באיסור], ממשיך עליו גזירת ספיחין מגזירת חכמים [אף שקדושתו פוקעת מיד בתום השנה השביעית], והותרה אכילתו רק לאחר שיעשה כיוצא בו - עד שבמקום המקדים ביותר בארץ יספיקו לגדול גידולים חדשים, כיוצא בהן, ואז הותרו באכילה כל הירקות שנקטפו בשמינית. מחנוכה של השנה השמינית ואילך הותרו כל סוגי הירקות באכילה, מלבד הירקות המאוחסנים [כגון התפוא וכיו"ב] שזמנם יותר מאוחר עד שיעשה כיוצא בו.

מצות ביעור:

ציותה התורה, שכל היבולים הקדושים בקדושת שביעית, בהגיע הזמן שבו כלה היבול המסוים לחיה מן השדה, בכל חלקי ארץ ישראל [=הוא עד שיכלה אותו היבול מכלל השדות בארץ ישראל, גם אם הם שדות נכרים, או אף שדות ישראל שאינם שומרי שביעית - מנח"ש ח"א, נא,

הערות כלליות ללוח:

הכוונה לתחילת אותו מועד.

« זמני הביעור שצוינו בלוח, חלקם הם תאריכים שקבעו לנו חז"ל, ונוהגים גם כיום. וחלקם האחר הוא לפי המציאות כיום, אמנם כיון שאי אפשר לדייק ממש, לכן הזמן המצויין הוא זמן שמתחילים להסתפק שמא הוא הזמן, ובזמן זה יפקיר את היבולים כדין וכאמור, ולאחר מכן יודיע לפני אותם שהפקיר בפניהם שאמנם הוא מכניס את היבולים לביתו, אך אינו מתכוין לזכות בזה, אלא נהנה מההפקר, ולא ישוב לזכות עד אשר יתמו ימי הספק.

« ביעור בירקות הוא דבר שכמעט לא מצוי כיום, כיון שרוב ככל התוצרת אינה חייבת בביעור, שכן רובם מצויים כל השנה [וכאמור אף יבולים הגדלים באיסור פוטרים מחובת ביעור כיון שבפועל טרם כלה לחיה]. ירקות שכלים מן השדה בתוך השנה השמינית, זמן ביעורם מיד במוצאי שביעית. [שביתת השדה פי"ד].

« הפירות הבאים מופיעים ברשימת הירקות: אננס, בננה, פאפיה, פסיפלורה. שכן העיקר להלכה שדינם כירק.

« בלוח מוזכרים תאריכים שונים לפירות וירקות שונים, ראוי לציין שהכוונה היא ליבולים טריים, אך בהחלט מצויים גם יבולים מאוחסנים, ויש לקחת זאת בחשבון, וכגון: גזר שזמן קדושת שביעית צוין בתשרי, מכל מקום יש גזר רב באחסון מגידול שישית שאין בו קדושת שביעית. וכן דלעת ועוד, ופעמים רבות ניתן הדבר להבחנה, וכן בתום זמן קדושת שביעית בפירות יש לקחת בחשבון שהכוונה לטריים אך מצוי מאד קירור של פירות מסוימים, וכן עיבוד לתעשיית המשקאות והמזון. [פעמים שניתן גם להבחין לפי התאריך המופיע על האריזות, וכן בשימורים ניתן להבחין על פי הקוד המודפס - הסיפורה הימנית מסמנת את השנה, כגון: 9 = 1999. והספרה השמאלית את היום, כגון: 100 = היום המאה מתחילת השנה].

« התאריכים המופיעים בלוח הם על פי ההערכה תוך מאמצים לדייק ככל האפשר. כיון שבמציאות יתכנו שינויים בתאריכים, במידה וכן, נפרסם זאת בל"ג בפירסומי המכון. כשנכתב מועד מסוים [כגון חנוכה לביעור וספיחין וכיו"ב],

לוח זמנים לירקות, תבלינים וקטניות שמטיה תשפ"ב

שם הירק	קדושת שבעית {תשפ"ב}	איסור ספיצן {תשפ"ב}	זמן הבישול	סוף זמן איסור ספיצן בפ"ג		הערות
				אב	אב	
גרעיני חמנית				אב	אב	קיים איסור ארוך
דלורית	ג תשרי	י סיון	ראה'ש/פ"ג	א	א	מרבית היבול נאסף קודם ר"ה
דלעת	ג תשרי	א תמוז	ראה'ש/פ"ג	טו	אב	מרבית היבול נאסף קודם ר"ה
הל	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
זנגביל	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
חמוס	א סיון	א סיון		א	סיון	קיים איסור ארוך יש גם יבוא
חזרת	ג תשרי	תשרי/פ"ג	אין ביעור	חמכה		
חובי'ג	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
חיסה	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא (מטע סקופי החל ססין)
חילבה	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא (מטע סקופי החל ססין)
חסה	ג תשרי	ט חשוון	אין ביעור	י חשוון		
חציל	ג תשרי	א כסלו	אין ביעור	א	כסלו	
חרדל [סתון]	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
סרגון	ג תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	רב שנתי
כוסברה	ג תשרי	א כסלו	אין ביעור	י כסלו		
כוסמת	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
כרכום	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
כמהין	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	איש נידון כצמח
כמון	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
כרוב אדום	ג תשרי	א טבת	אין ביעור	חמכה		
כרוב לבן	ג תשרי	טו כסלו	אין ביעור	חמכה		
כרוב סיני	ג תשרי	י כסלו	אין ביעור	כ כסלו		
כרובית	ג תשרי	א טבת	אין ביעור	חמכה		
כרפס [סלרי]	ג תשרי	י טבת	אין ביעור	חמכה		
כרפס [שורש]	ג תשרי	כ טבת	אין ביעור	חמכה		
כרתיו [לוח]	ג תשרי	א שבט	אין ביעור	חמכה		
למאיה	יד תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	ט"ז - רב שנתי

שם הירק	קדושת שבעית {תשפ"ב}	איסור ספיצן {תשפ"ב}	זמן הבישול	סוף זמן איסור ספיצן בפ"ג		הערות
				אב	אב	
אבטיח	ג תשרי	יב שבט	ראה'ש / פ"ג	חמכה		מתבגן קצין מהרבה הרדסת מ"ה ששן
אפרו	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
איזוב מצוי	ג תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	רב שנתי
אננס	ג תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	מבגן פרי לאחר שנה משתילה
אספרגוס	ג תשרי	אין איסור	ראה'ש/פ"ג	אין איסור	אין איסור	רב שנתי
אפונה [תרמיל]	ג תשרי	כג אדר-ב	תמוז / פ"ב	חמכה		הרוב מגידול נכרי
אפונה [גרגירים]	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא
ארטישוק	ז חשוון	אין איסור	א סיון/פ"ב	אין איסור	אין איסור	רב שנתי
ארטישוק ירושלמי	ג תשרי	אלול/פ"ב	ראה'ש/פ"ג	חמכה		
בזיליקום	ג תשרי	ג כסלו	אין ביעור	חמכה		חלק מרב שנתי
בטטה	ג תשרי	טו סיון	כח טבת	חמכה		קיימת תוצרת מאוססת ללא איסור ספיצן
בטטה קאסבייה	ראה ארטישוק ירושלמי					
בוטנים	כ אב	כ אב / פ"ב		כ אב		בבטנים יש איסור ארוך
בטיה	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	גידול נכרי [קיים במה הרים במסגרת נגינה בקרבת טינג יש לחשוד מ"ה השן]
בננה	ה תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	רב שנתי/התאריך לאחר הבחלה
בצל יבש - אדום	כח אדר א	יב אדר ב	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	
בצל יבש - לבן	ל שבט	יד אדר א	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	
בצל ראש	כח טבת	יג שבט	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	
בצל ירוק	ג תשרי	א כסלו	אין ביעור	י כסלו		
ברוקולי	ג תשרי	טו טבת	אין ביעור	חמכה		
גזר	יו תשרי	א שבט	יד מנחם אב	חמכה		
גמבה	ג תשרי	א טבת	אין ביעור	חמכה		
גרעיני אבטיח	אב	אב		כ אב		קיים איסור ארוך
גרעיני דלעת	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אין איסור	יבוא

שם הירק	קדומת שבועית {תשפ"ב}	איזור ספיקון סן {תשפ"ב}	קדומת שבועית {תשפ"ב}	סוף זמן	
				איזור ספיקון	הגעות
פלפל אדום	ג תשרי	יג סבת	אין	ביעור	חנוכה
פלפל ירוק - חריף	ג תשרי	כג כסלו	אין	ביעור	חנוכה
פלפל אדום - חריף	ג תשרי	ג סבת	אין	ביעור	חנוכה
פלפל שחור / לבן	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	איזור יבוא
פפריקה	ג תשרי	א אלול	ראה/שפ"ג	אלול	הרב המחולט של הפפריקה בתחילת שמיטה שייך להתרת לשיטת זמן בו הקדוש
פרג	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	איזור יבוא
צינטה	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	חנוכה
ציפורן	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	איזור יבוא
צלף	א סיון	אין איזור	סבת/פ"ג	אין	איזור רוב סיבוא
צנון	ג תשרי	כ חשוון	אין	ביעור	א כסלו
צנונית	ג תשרי	א חשוון	אין	ביעור	ה חשוון
קולורבי	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	ה כסלו
קינמון	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	איזור יבוא
קישוא	ג תשרי	ס חשוון	אין	ביעור	טו חשוון
רוזמרין	יד תשרי	אין איזור	אין	ביעור	נידן כגון - רב שנה
שבלול שעל	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	איזור יבוא
שום	כ אדר-א	ז אדר-ב	א תמוז	כ אדר	קיים שיוק מאוחזן ארוך
שחשום	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	איזור אטנט נכרי
שומר	ג תשרי	א כסלו	כח סיון	ה כסלו	
שמיר	ג תשרי	ס חשוון	אין	ביעור	כ חשוון
שעועית	ג תשרי	אין איזור	ראה/שפ"ג	אין	איזור רב שנה/אדין דני בירק
שעועית [תרמיל]	ג תשרי	י כסלו	אין	ביעור	י כסלו
שעועית [יבשה]	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	רוב סיבוא
שעורה	א סיון	א סיון	א תמוז	רוב סיבוא	רוב סיבוא
תות דרה	ג תשרי	ר"ח כסלו	א תמוז	חנוכה	
תירס	יא תשרי	יא תשרי	יא תשרי	יא תשרי	נידן נקצות - כ- 11 יום לפני הקטיף הוא מביע לשלש
תפוח אדמה	ה סבת	יא סבת	א אב	חנוכה	התפ"א הדרוש הוא בעל קליפה רכה, יש לשים כל שיריני ים שיוק מתחזרת מאוסת
תפודים (תפ"א) בייני	כח חשוון	ג כסלו	א אב	ג כסלו	
תרד	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	ה כסלו

שם הירק	קדומת שבועית {תשפ"ב}	איזור ספיקון סן {תשפ"ב}	קדומת שבועית {תשפ"ב}	זמן הביעור	סוף זמן	
					חמכה	הגעות
לוביא טריה בתרמיל	ג תשרי	כז סיון	אין	ביעור	חמכה	רב מגידול נכרי
לוביא בגורים	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	יבוא
לימנית (שעב לימון)	ג תשרי	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	רב שנה
לפת	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	י כסלו	
סילון	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	חנוכה	
מליטה	ג תשרי	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	רב שנה
מלפפון	ג תשרי	יד חשוון	אין	ביעור	כח חשוון	
מרורה	ג תשרי	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	רב שנה
נבטים	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	גידולי סיס/מנותק בתוך מבנה
נענע	ג תשרי	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	רב שנה
סויה	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	יבוא
סלק אדום	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	י כסלו	
סלק עלים	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	יח כסלו	
עגבניה	ג תשרי	י כסלו	אין	ביעור	חנוכה	
עדשים	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	יבוא
עולש	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	גידולי סיס בנבטים / יבוא
עירית	ג תשרי	כ חשוון	אין	ביעור	ד כסלו	
עלי דפנה - יבשים	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	יבוא
פאפיה	ג תשרי	אין איזור	תמוז/פ"ב	אין	איזור	רב שנה, לודין דני כירק
פול [בתרמיל]	ג תשרי	ה סבת	סיון/פ"ב	חנוכה	חלק ניכר מגידול נכרי	
פול [בגורים - יבש]	סיון פ"ב	סיון פ"ב	תמוז	רוב סיבוא - איסום ארוך		
פופקורן	תמוז פ"ב	תמוז פ"ב	אב	קיים סיבוא - איסום		
פטרולייה	ג תשרי	א כסלו	אין	ביעור	א כסלו	
פטרולייה [שורש]	ג תשרי	א שבט	אין	ביעור	חנוכה	
פטריות	אין קדושה	אין איזור	אין	ביעור	אין איזור	איס דיון כחמה
פלפל ירוק	ג תשרי	ג סבת	אין	ביעור	חנוכה	

לוח זמנים לפירות האילן שמיטה תשפ"ב

שם הפרי	קדושת שביעית [פ"ב] מ: פ"ג	קדושת שביעית עד חודש [פ"ג]	זמן הביעור	הערות
פפוש	אייר	אייר	תמוז/פ"ב	
נקטרינה	אדר-א	אדר	כסלו/פ"ג	
ענבי יין [יין]	סיון	סיון	פסח/פ"ג	נשמר לחקופה ארוכה
ענבי מאכל	אדר-ב	אדר	פסח/פ"ג	
ערמונים	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	יבוא
פאפיה	ראה לוח ירקות	ראה לוח ירקות		
פומלה	אב	אב	סיון/פ"ג	
פומלית	אב	אב	סיון/פ"ג	
פיג'יה	אב	אב	שבט/פ"ג	
פיטאיה [צנובה]	טבת	טבת	אדר-ב/פ"ב	
פיטאיה [אדומה]	חשוון	חשוון	חשוון/פ"ג	
פיפילורה/שעונית	ראה לוח ירקות	ראה לוח ירקות		
צבר	אייר	אייר	חשוון/פ"ג	
קובו	חשוון	חשוון	חשוון / פ"ג	
קוסקוואט	חשוון/פ"ג	חשוון/פ"ד	אדר / פ"ג	
קיי	אב	אב	טבת/פ"ג	במהלך השנה יש שיעוק סקריר
קלמנטינה/קליפס	אב	אב	אייר/פ"ג	התאריך חתף גם לשאר קליפס
קרמבולה	כסלו	כסלו	שבט/פ"ג	
רסון	תמוז	תמוז	אדר/פ"ג	קיים שיעוק של סוף רסונים
שזיף אירופי	תמוז	תמוז	חשוון פ"ג	פרי זה מטונק גם בשמורים ומיבש
שזיף יפני	אדר-ב	אייר	כסלו/פ"ג	
שסק	אדר-א	שבט	סיון/פ"ג	
שקד ירוק	אייר	אייר	טבת/פ"ג	
שקד יבש	אב	אב	טבת/פ"ג	מטונק לחקופה ארוכה
תאנה טרייה	ניסן	ניסן	חטובה/פ"ג	האיים מיבשים מקודם
תות עץ	אייר	אייר	תשרי/פ"ג	
תמר	אב	אב	פזרים/פ"ג	קיים שיעוק ארוך מקריר ומחסן
תפוז	אב	אב	תמוז/פ"ג	מטונק גם באופי יבדוד
תפוח מכביר	אייר	אייר	שבט/פ"ג	
תפוח	תמוז	תמוז	שבט/פ"ג	קיים שיעוק מקריר ארוך

שם הפרי	קדושת שביעית [פ"ב] מ: פ"ג	קדושת שביעית עד חודש [פ"ג]	זמן הביעור	הערות
אבוקדו	סיון	סיון	תמוז/פ"ג	לבי הון ז'רדי יש לעקוב אחרי פרסום המסן בחזיתל המסטה אם זמנ מקודם יתר
אגוז אילסר	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	יבוא
אגוז לוח	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	יבוא
אגוז מלך	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	יבוא
אגוז מקדמיה	אב	אב	אדר/פ"ג	
אגוז - פיסטוק	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	יבוא
אגוז פקאן	אלול	תשרי/פ"ג	אדר/פ"ג	יש גם יבוא
אגוז קטין	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	יבוא
אגס	סיון	סיון	חשוון/פ"ג	קיים סקריר ארוך
אוכמנית	טבת	טבת	ניסן/פ"ג	יש גם יבוא [לחשניה]
אננה	תמוז	תמוז	שבט/פ"ג	
אפרסטון	אב	אב	שבט/פ"ג	
אפרסק	אדר-א	אדר	כסלו/פ"ג	
אשכולית	אב	אלול	סיון/פ"ג	מטונק גם באופי יבדוד
אתרוג	ד תשרי	אייר/פ"ג	שבט/פ"ג	י"א שאין לו ביעור
גודגדן	ניסן	ניסן	אב/פ"ב	מטונק גם באופי יבדוד
גיאבה	תמוז	תמוז	טבת/פ"ג	
גיאבה תאילנדית	אב	אב	שבט/פ"ג	
גודגדן	ניסן	ניסן	תמוז/פ"ב	מטונק גם באופי יבדוד
זית מאכל	תמוז	תמוז	שבועות/פ"ג	חשוק בשמורים למזון ארוך
זית שמן [שמן]	אלול	תשרי/פ"ג	שבועות/פ"ג	נשמר לחקופה ארוכה
חבוש	תמוז	תמוז	טבת/פ"ג	
חרוב	אב	אב	טבת/פ"ג	יש מאיסום, ויש גם יבוא
לונגן	אייר	אייר	אב/פ"ב	
ליצ"י	אייר	אייר	תמוז/פ"ב	
ליסה	אייר	אייר	חשוון/פ"ג	
ליסון	אייר	אייר	תמוז/פ"ג	יש מקריר ותערובת ישן חודש
ליסקוואט	אייר	אייר	חשוון/פ"ג	
מנגו	אייר	אייר	טבת/פ"ג	

דני ביעור מעשרות בשנה השביעית

בביאור הגר"א שם, וכ"ה בספרי פר' ראה. ודר"ק היטב בל' הר"מ שם סוף הל' ג. בסוגי פירות שספק מה השלב הקובע בהם, וכן בשאר הספיקות, יפריש מעשרות על תנאי, ויבערם כדן (ע"ע בקצירת השדה פ"ח).

מוצרי מאפה החייבים בחלה, זמן ביעורם תלוי האם נאפו מקמה שנעשה מתבואה שהביאה שליש קודם ראש השנה של רביעית ושביעית, שאם הקמה נעשה מתבואה שהביאה שליש לאחר ראש השנה של רביעית, זמן חובת ביעורה הוא בשביעית, וכן בשביעית, [ובספרי שביבת השדה פט"ו סעי' ל הוכחנו דין זה יעו"ש].

חובת הביעור של נטע רבעי הוא רק על הנטיעות ששייכות לשנים א-ג, אולם אותם שחנטו בשנה הרביעית יתבערו בשביעית, ואותם שחנטו בשנה השביעית מתבערים בשנה הרביעית הבאה, וכן העיקר הלכה למעשה (כמו שביארנו בספרי עץ השדה על הל' ערלה ונט"ד בפ"ג סעי' כז).

ההכנות לקראת חילול המטבעות

מצוות הביעור

הכל חייבין במצות ביעור הן גברים והן נשים. בשנה השביעית [והרביעית], בערב יום טוב האחרון של פסח, וכל מי שברשותו פירות שהן טבל או ספק טבל, חייב להפריש מהן תרומות ומעשרות. [פירות שהן דמאי, אינו חייב להזדרז ולהפריש מהן תרומות ומעשרות מפני שאינם מעכבים את הויודין].

כיצד מבערים

פירות מעשר שני או רבעי, מחלל את קדושתם על מטבע. את המטבע, עם שאר כל המטבעות שברשותו מחילולים קודמים של מעשר שני ורבעי, יחללם על מטבע אחת. לאחר שחילל הכל על המטבע, ישמיד את המטבע על ידי שישליכנה לים הגדול, ואין צריך לשחקה תחילה. ואם משליך לשאר נהרות, עליו לשחוק תחילה את המטבע. ואם אינו נמצא בקרבת הים, ישחוק את המטבע ויפורנה ברוח. ומסתבר שגם יכול להשמיד המטבע על ידי שרייתו בחומרים שמכלים אותו. ומכל מקום כיון שבמטבע זו יש קדושה, אין להשליכה דרך בזיון, כגון לבור שופכין וכיוצא בזה.

מוצרי חמץ

מי שברשותו מוצרי חמץ החייבים בהפרשת חלה או תרומות ומעשרות, יקפיד להפריש מהם ולבערם עד ערב פסח קודם זמן איסורם [אע"ג שחובת הביעור הוא בערב י"ט האחרון של פסח, הכא שאני, מחמת איסור החמץ שבזה. ואמנם נראה שאם עשה "מכירת חמץ" וכעת זה ברשות הגוי, אין ע"ז חובת ביעור, אלא שלאחר פסח כשחוזר ולוקח את זה לרשותו, יקיים בהם מיד מצוות ביעור].

יכול לחלל את הקדושה שנמצאת בכל המטבעות, על פרי שערכו לפחות שווה פרוטה, וישמיד את הפרי שחילל עליו כדי שלא יהווה תקלה לאחרים באכילתו, ויזהר שלא ישמיד את הפרי דרך בזיון וכיו"ב [וכמובן שאין לחלל על פרי שקדוש בקדו"ש, כדי שלא יביאהו לידי כילוי והפסד].

מה חייב בביעור

חובת הביעור בשנה השביעית חלה על הפירות והירקות שנתחייבו במעשר בשנים - ד, ה, ו, לשמיטה. אך פירות וירקות שנתחייבו במעשרות בשנת השמיטה, באופנים שיש חובת תרו"מ גם בשמיטה, וכגון מפירות נכרי שיהודי עשה את הגמ"ל שלהם וכיו"ב, זמן ביעורם הוא בשנה הרביעית. וכן הדין בדברים שהתחייבו במעשר בשנה הרביעית, שזמן ביעורם בשנה השביעית. (מקור הדין מבואר בירושלמי מע"ש פ"ה ה"ג וראה

מקום רחוק

מי שיש לו פירות החייבים בביעור, אך הם רחוקים ממנו, והגיע זמן הביעור, הרי הוא קובע מהמקום בו הוא נמצא מקום לכל מתנה ומתנה וקורא להם שם ולאחר מכן מזכה את המתנות לבעליהם על ידי אדם אחר, או באחד הקניינים המועילים, ואת המעשר שני שיש לו בפירות יחלל על מטבע שיש לו עמו,

שאינן להם פדיון אחר זמן הביעור. והוא הדין בפירות רבעי [ובשורת חלקת השדה ח"ב (תרו"מ סי' יט אות ד) כתבתי שהיה מטבע שלא ביערה בזמנה]. אף פירות שהשאירם בטבלן ולא הפריש מהם כלל, ועבר זמן הביעור, מיד כשזכר יפריש מהם תרומות ומעשרות, ויתן המתנות לבעליהם. ואמנם הפירות של המעשר שני, יש אומרים שאין להם פדיון הפירות נאסרים ועליו לבערם מן העולם וכנ"ל. ויש מצדדין להקל שבאופן זה אין הפירות נאסרים אלא יפדם על מטבע, ויבערו מן העולם [ומ"מ הקונה פירות וירקות טריים בשוק לאחר פסח, אפילו הם עדיין ודאי טבל, אינו צריך לחשוש למעשר שני שבהם, כיון שהם גידולי השנה השביעית, ואם יש פירות שהם עדיין שייכים לשישית, הרי צריך לעשר מהם מעשר עני ולא מעשר שני, א"כ יש חשש שזה מאוחסן מהשנה החמישית, ודבר זה אינו מצוי].

ויבער אותה במקום שהוא שם (צורת הקנינים המועילים ביארנו קצירת השדה פט"ו סעי' מ, וסעי' מב). אם אי אפשר לו לזכות את המתנות לבעליהם, יקבע להם מקום ויקרא להם שם, ויחלל את המעשר שני על המטבע. אלא שבאופן זה אינו יכול לומר את הידיו וכפי שיבואר לקמן.

עבר הזמן

מי שהפריש תרומות ומעשרות מפירותיו, אך לא נתן את המעשרות לבעליהם, ועבר זמן הביעור, מיד כשזכר יתן את המתנות לבעליהם, משום שבכל רגע שהוא מעכב מלתת עובר הוא על מצות ביעור, ומכל מקום הפירות שמהם הפריש לא נאסרים. אולם אם הפריש מהפירות את המעשר שני, ולא פדאו על פירות או מטבע כנצרך, ועבר זמן הביעור, נאסרו פירות המעשר שני באכילה והנאה, ומיד כשזכר יבערם מן העולם.

דעת וידוי מעשרות

שכח אדם ולא בירך קודם שהפריש תרומות ומעשרות, דעת הפוסקים שאין זה מעכב את הידוי, כיון שברכות אינן מעכבות. ויש מי שכתב שאם שכח ולא בירך הרי זה מעכב ואינו יכול לומר את הידוי, והעיקר להלכה כדעה ראשונה.

כיצד מתוודה

עיקר מצות הידוי לאמרה בבית המקדש, שנאמר: "לפני ה'" ואם התודה בכל מקום, יצא. אין מתוודין אלא ביום. וכל היום כשר לידוי מעשר. וידוי מעשר, מצוה מן המובחר שכל אחד יאמר את הידוי בפני עצמו. ומכל מקום אם רצו הרבים להתוודות כאחד מתוודים. יש אומרים שאם רצו הרבים שאחד יקרא להם, והם יצאו מדין 'שומע כעונה' הרשות בידם. ויש אומרים שבידוי מעשר אין אחד יכול להוציא את חברו מדין 'שומע כעונה'.

אף על גב שמצוות ביעור נוהגת בין בזכרים ובין בנקבות, מכל מקום מצוות ידוי אינה נוהגת אלא בזכרים ולא בנקבות. יש אומרים שיש לברך קודם הידוי: "ברוך אתה ה' אלהינו על ידוי הביעור", ויש חולקים. ומכל מקום בזמן הזה אין מברכים.

המנהג למעשה

הגאון האדר"ת הנהיג לקרוא את פרשת הידוי במנחה של שביעי של פסח בציבור מתוך ספר תורה. ואמר לי מרן הראש"ל הגר"ע יוסף צוק"ל שכך יש לנהוג הלכה למעשה לקרוא בשביעי של פסח, בין אשרי לתפילת העמידה של מנחה, את פרשת הידוי מ"כי תכלה" עד "זבת חלב ודבש". והיינו בלא ברכות התורה ופשוט. (כתב בספר דרך אמונה (הל' מע"ש פ"א ה"ד בביאה"ל סוד"ה אין מתוודין). שכל שאומרה בבית הכנסת בתורת תפילה יכול לאומרה אפי' שנתן המע"ר לכהן ולא ללוי, וכן אם הפריש בטומאה את המע"ש, כיון שבפועל עשה כדין. ע"ש ודוק).

מצוות וידוי

לאחר שהפריש וביער את כל מעשרותיו, מצוות עשה להתוודות לפני ה', וזהו הנקרא "ידוי מעשר". ומצווה זו נוהגת אף כשבית המקדש אינו קיים. זמן הידוי, הוא בזמן המנחה של יום טוב האחרון של חג הפסח בשנה הרביעית והשביעית, לאחר שבערב יום טוב האחרון גמר לבער כל מעשרותיו. נוסח הידוי הוא הנאמר בכתוב (דברים כו פס' יג - יד): "ביערתו הקדש מן הבית וגו'. לא אכלתי באני ממנו וגו'. השקיפה ממעון קדשך מן השמים" וגו'.

מי מתוודה

גם בזמן הזה נוהג ידוי מעשר, ולכן כל שמילא אחר התנאים ההלכתיים לאמירת וידוי אומר את נוסח הידוי [וה"ה במי שמנוי לבית המעשר]. גם מי שאין לו קרקע ברשותו, יכול לומר וידוי מעשר אף על גב שנכללות בו המילים: "את האדמה אשר נתת לנו". אך שלא מילא אחר כל התנאים, אסור לו לומר את הידוי, שנמצא ח"ו כדובר שקרים לפני ה', וכדלהלן:

אין אדם מתוודה, אלא אם כן הפריש את כל מעשרותיו, ונתן המתנות לבעליהם. ולכן, מי שהיו ברשותו פירות של טבל ודאי, ולא נתן את המעשרות ללוי כדן, אלא הפריש את המעשר ראשון, ואכלו בעצמו, אינו מתוודה. שכיצד יאמר: "וגם נתתיו ללוי", ונמצא כדובר שקרים לפני ה' יתברך. והוא הדין מי שהיו ברשותו פירות של מעשר עני ולא נתנם לעני, שאינו יכול להתוודות [ותרומה בזה"ו שאין נותנה לכהן כיון שאסור לו לאכלה, נראה שאין זה מעכב את הידוי, כיון שעושה כך כדן ע"פ הוראת גדולים, וכ"כ בס' המעשר והתרומה פ"א הערה צו]. וכן שאר הלכות הפרשת תרו"מ מעכבות [כסדרם, ממינו, מהתלוש. מלבד מה שלא נוהג היום, כגון אי נתינת תרומה לכהן או הפרשה בטומאה, שכל העושה כך, על פי דין הוא עושה].

מצוות ביעור מעשרות

בערב שביעי של פסה

בעזה"י בערב שביעי של פסח נצא לים הגדול ונשליך את כל המטבעות המיוחדות לחילול מעשר שני ורבעי של 'בית המעשר' שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

ניתן להצטרף למצוה ולהעביר את המטבעות שברשותכם, עד יום רביעי יט' ניסן, למקומות שלהלן:

משפחת רווח - עמק יזרעאל 19, קרית הרצוג

ירושלים

משפחת דהן - לואי ליפסקי 43/26
רמות (כניסה ב),

משפחת רווח - הרב עזיאל 68, בית וגן
[עד יג' ניסן]

פתח תקוה

משפחת ראש - רבי יהודה הנשיא
41/16, גני הדר

אלעד

משרדי 'המכון למצוות התלויות בארץ'
- רבי עקיבא 4
בבית ראש המכון שליט"א - רבינו תם
20

אשדוד

משפחת מויאל - רב חסדא 2, רובע ז'

בני ברק

משפחת רווח - רב אמי 8

לשנה הבאה בירושלים...

מצות ביעור מעשרות בים הגדול

נוסח החילול:

"כל הקדשה של מעשר שני ורבעי שיש במטבעות בכל מקום שהם כולל הפרוטה חמורה שיש בכל המטבעות, יהא מחלל הוא וקמשו על מטבע זו שברשותי".

לאחר שחילל הכל על המטבע, ישמיד את המטבע ע"י שישליכנה לים הגדול, ואין צריך לשחקה תחילה. ואם משליך לשאר נהרות, ישחוק תחילה את המטבע, ואם אינו נמצא בקרבת הים, ישחוק את המטבע ויפזרנה ברוח.

קודם ההשלכה לים הגדול יאמר:

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדהילו ורהימו ורהימו ודהילו ליהדא שם י-ה בן-ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, הנה אנכי בא לקים מצות בעור מעשרות כמו שצויתנו בתורתך הקדושה, לתקן שורש מצוה זו במקום עליון עם כל המצוות הכלולות בה, לעשות זחת רוח ליוצרינו ולעשות רצון בוראינו, ויהי געם יי אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

לאחר שהשליך המטבעות לים יאמר:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שזכינו לקים מצות בעור מעשרות, כן יזכנו ה' לקים מצוות הפרשת תרומות ומעשרות ומצוות בעור מעשרות מהתורה בביאת גואל צדק ובבגין בית המקדש במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון:

פרשת וידוי מעשרות

לאחר שהפריש וביער את כל מעשרותיו, מצוות עשה להתורות לפני ה', וזה הנקרא "וידוי מעשר". ומצוה זו נוהגת אף כשבית המקדש אינו קיים זמן הוידוי, הוא בזמן המנחה של יום טוב האחרון של חג הפסח, בשנה הרביעית והשביעית, לאחר שבערב יום טוב האחרון, גמר לבער כל מעשרותיו, אומר פרשה זו (ורבים כו-כ"ט):

"כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר, ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו: ואמרת לפני יי אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי לגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני, לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי: לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת, שמעתי בקול יי אלהי עשיתי ככל אשר צויתני: השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו, כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש:"

אחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו כשם שזכינו לקים מצות בעור וידוי מעשרות, כן יזכנו ה' לקים מצוות הפרשת תרומות ומעשרות ומצוות בעור מעשרות מהתורה בביאת גואל צדק ובבגין בית המקדש במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון:

פעולות המפון ע"י מחלקת 'בית המעשר'

לקיים את מצוות הפרשת מעשרות בהידור ובדרך נכונה וקלה

מנוי מעשר גם בשנת השמיטה

עם תחילת שנת השמיטה יצא המכון בקמפיין מיוחד להחדרת הצורך הקיים גם בשנת השמיטה במקרים רבים במצוות קיום המעשרות. בשונה ממחשבה אשר נובעת מחוסר ידע, שבשנת השמיטה שהתוצרת קדושה והפקר אין כבר צורך לעשר או להחזיק מנוי על כלל המעשרות. האמת הפשוטה היא שישנם הרבה גידולים שכבר התחייבו במעשר לפני שנת השמיטה, יש יכול שישית, ובפירות הדר ואבוקדו עוד ימשך לתוך הקיץ. יש את יבול נכרי שנגמר מלאכתו ע"י ישראל. או תוצרת חו"ל (ערבה) שטופל בבתי אריזה בארץ ישראל ועוד. ווכן תוצרת שביעית שלא הופקרה כדת וכדין, ולדעת מרן שזה הפקר הבעלים ולא אפקעתא דמלכא, וממילא אין לזה דין הפקר וחייב להפריש, כמו שהורו רבותינו. ולכן הושקעו מאמצים מרובים להעלות את המודעות לכלל הציבור, שהבין ונענה והמשיך המנוי גם בשנה זו.

הערכות לקראת ביעור מעשרות בערב שביעי של פסח

לקראת קיום מצוות ביעור מעשרות החל בשנה זו, פרסם המכון והעלה את המודעות, שכל אחד ישלים ויבער מעשרותיו בזמן הראוי, ומי שברשותם מטבעות של מעשר שני או רבעי ומעוניינים להשליך אל הים הגדול ע"י רבני המכון היוצאים אל הים ומשליכים את המטבעות של 'בית המעשר', מוזמנים למוסרם באחד ממוקדי המסירה. בעז"ה המטבעות יושלכו בערב שביעי של פסח, ע"י רבני המכון ובראשם מורינו ורבנו הראש"ל הגאון רבי שלמה עמאר שליט"א ומורינו ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א.

כמובן שבית המעשר מכין את עצמו במקביל, גם לטובת שאר המנויים שימשיכו לחלל עד כניסת החג, ולדאוג לבער את כל הנצרך עד כניסת החג ממש. ובנוסף רבני בית המעשר התארגנו עם תוצרת חקלאית שחובתה בחילול, כדי להתפס את הפרוטה החמורה בכל מטבע, שלמנויים יהיה המשך רציף של מטבעות עם פרוטה חמורה זמינה עבורם.

אנו רוצים להגיש בפניכם כמה שאלות ותהיות אשר עולים מדי פעם בפעם ומחדדים את הסיבה בעבודה

יש להצטרף כמנוי ל'בית המעשר'

לגבי מעשר ראשון ומעשר עני, עורך 'בית המעשר' הסכם הלוואה בין המנוי (המלווה) ללוי ולעני (הלווים) ונותן להם כספים הנחשבים כהלוואה אשר הם מחזירים אותם למלווה באמצעות פירות המעשר, ובכך מקבל המנוי את הפירות כהחזר להלוואה שנתן, הכל לפי המבואר במסכת גיטין (דף ל).

וכן במעשר עני, רבני 'בית המעשר' מחשבים מידי שנת מעשר עני לפי הערכה שצרכן פרטי משתמש עד 750 ק"ג תוצרת חקלאית, ולפי המחיר הממוצע בשוק (כשער הזול) קובע את סכום ההלוואה לעני ונותן על כל מנוי סכום זה כהלוואה לעני אשר בסוף השנה משאיר אותו העני בידיו כפרעון להלוואה.

בצורה כזו, אופן הפרשה נעשה יותר קל, משום שכל מנוי מקבל נוסח הפרשה מיוחד עבור מנויים, ובו הוראות

(כשהמחולל הינו פחות משהו פרוטה) זוהי מטבע ש'מותפס' בה קדושת מעשר שני בדרגת חיוב הגבוהה ביותר. דבר נוסף, לדעת השלחן ערוך יש להפריש מעשר ראשון ולתת אותו ללוי בפועל גם בזמן הזה, אמנם יש מי שמיקל בכך, אך אגן ק"ל כמרן השו"ע, פעולה זאת אינה מתאפשרת לכל אדם. וכן במעשר עני, חובה גמורה ליתן לעניים ואף בספק טבל יש להחמיר.

וכיצד 'בית המעשר' עונה על דרישות אלו?

אנו ב'בית המעשר' מאפשרים למנויים לחלל על מטבעות שבידי 'בית המעשר', אשר בחילול הראשון של המטבעות ב'בית המעשר' מותפסת מהם קדושת מעשר שני מדרגת חיוב הגבוהה ביותר, וזו 'פרוטה חמורה' וכך יכול כל מנוי לערוך עד 15 חילולים בכל יום בצורה מהודרת ביותר.

מדוע עלי להצטרף ל'בית המעשר', הרי כיום רוב החנויות נושאות הכשר למהדרין?

ראשית ישנו חלק גדול בציבור אשר ברשותו גינה או חצר, וגדלים שם פירות או ירקות כשרוצה לאוכלם, חייב להפריש תרומות ומעשרות. בנוסף לכך, יש אשר רוכשים פירות וירקות מהשוק במקומות ללא הכשר, והם צריכים להפריש תרומות ומעשרות מתוצרת זו, אנו ב'בית המעשר' מאפשרים להם לעשות זאת כהלכה.

ומדוע שלא יעשו כן בכוחות עצמם? מה 'בית המעשר' יכול להועיל להם?

אכן, את הפרשה עצמה צריך כל אחד לעשות בעצמו, אך ישנם כמה פרטים המקשים על ביצוע תרומות ומעשרות באופן מהודר: לשם חילול מעשר שני לעיתים נדרשת 'פרוטה חמורה'

מפורטות מה צריך לומר ובאיזה נוסח, כך שהוא יכול להיות רגוע שערך את ההפרשה כדן. בנוסף, ניתן לפנות אלינו לצורך הדרכה מפורטת, או לכל שאלה או בעיה שמתעוררת.

ידוע, כי הפרשת התרומות ואמירת נוסח ההפרשה חלה רק כאשר האדם הבין את אשר אמר ועשה. אך אם חשב שזוהי אמירת 'תפילה' או סגולה - ההפרשה אינה חלה. ולכן על ידי עשיית מגוי וקבלת הדרכה והנוסח, כל אחד יכול להבין בקלות את פרטי הדינים הנוגעים לעצם ההפרשה.

אז למעשה, מי שאין ברשותו חצר ואינו קונה מהשוק אינו צריך לחשוש לבלומו?

אכן, רק יש לזכור שרבים המקפידים להפריש מכל הנכנס לביתם, ובפרט ברכישה ממקומות ואופנים שיש חשש לגביהם.

האם ישנם עוד חששות ובעיות בהפרשת תרו"מ באופן עצמאי?

ע"פ רוב, הציבור אינו יודע לערוך את סדר החילולים בצורה נאותה בין הפרוטות, דהיינו 'למלא' מטבע במעשר ואח"כ 'לרוקן' למטבע השני וחוזר חלילה והדבר מביא לידי מכשול. כמו"כ, לא כל אחד יודע את הדינים המדויקים, אימתי מתחיל מעשר שני או עני שהדבר מתחלק לפי פירות ירקות או קטניות, ובקטיף או השיווק וכו'...

עוד דבר אשר עלול להוות מכשול, הוא 'זמן הביעור' בכל סיום עונת מעשרות

(בשנה הרביעית והשביעית), ולצערנו אנו נפגשים רבות באנשים שפונים אלינו ומספרים כי שכחו לבער, ומה ניתן לעשות כעת.

עוד דבר אשר עלול להוות מכשול, הוא 'זמן הביעור' בכל סיום עונת מעשרות (בשנה הרביעית והשביעית), ולצערנו אנו נפגשים רבות באנשים שפונים אלינו ומספרים כי שכחו לבער, ומה ניתן לעשות כעת.

מי עוד יכול להעזר ב'בית המעשר'?

בעלי חנויות המעוניינים לעשר בצורה נאותה עם כל ההידורים והחומרות, ובכך להיות בטוחים שמספקים ללקוחותיהם פירות וירקות מתוקנים.

נציין, כי במעשר עני אשר בחנויות, ההלוואה לעני אמורה להיות גדולה יותר, ולכן, בית המעשר משתמש במספר שיטות הלכתיות בכדי להקפיד על כך שלא יעברו על 'גזל עניים'. וכן עסקים שמתעסקים בטבל ודאי, עורכים עמם הסכם מיוחד עם לוי ע"י הלוואה או בדרכים אחרות, העיקר שלא יעברו על ביטול מצות נתינה ואיסור גזל עניים.

איך אדע לאיזה סוג מגוי עלי להירשם?

יש להבחין בין 'מגוי פרטי' לבין 'מגוי עסקי' המעשר בכמויות גדולות יותר. בנוסף לכך, יש להימנות על שלשה סוגי מגוי: א. מעשר ראשון הנוהג בכל שנה. ב. חילול מעשר שני

הנוהג בשנים: ראשונה, שניה, רביעית וחמישית לשמיטה (סוג מגוי זה מועיל גם לחילול נטע רבעי הנוהג בכל שנה לפירות שהם שנה רביעית לנטיעתם). ג. מעשר עני הנוהג בשנים שלישית ושישית לשמיטה ובשנת השמיטה.

מי שידוע לו מראש את סוג המגוי לו הוא זקוק, יוכל לרכוש אותו לבדו. אך על פי רוב בשנות מעשר שני יש להשתמש בשני מגויים לפחות בכל הפרשה רגילה (ובתחילת התקופה נצרך עדיין מעשר עני). וכן בשנת מעשר עני נצרך להשתמש בשלשת המגויים יחד, משום שיתכן שהפירות שלפנינו הם מעשר שני, משום שהולכים אחר חנטה ואין לדעת לאיזה שנה פירות אלו שייכים. חישוב זה הינו תלוי בכמה גורמים וניתן להתייעץ על כך עמנו דרך המענה הטלפוני.

מגוי 'מעשר שני ונטע רבעי' הינו 35 ש"ח לשנה, מגוי 'מעשר ראשון' הוא במחיר 35 ש"ח נוספים לשנה, (למגוי קבוע ניתנת הנחה). מגוי 'מעשר עני' נקבע על ידי רבני 'בית המעשר' בכל שנת מעשר עני לפי הערכת שווי של המחיר הממוצע לצרכן. נציין כי אף ל'מעשר ראשון' יש לבצע הערכה בכל תקופה אך מפאת שאינו מחויב בספק טבל על כן העמדנו אותו על סכום של 30 ש"ח שזה עד כ-350 ק"ג טבל ודאי בשנה. כפי שהזכרנו קודם, עסקים שיש להם יותר מכך יפנו אלינו טלפונית בכדי שנערוך עבורם הסכם מיוחד עם הלוי.

ניתן להצטרף ל'בית המעשר' באחת מהאפשרויות הבאות:

א. במענה הטלפוני של המכון בטלפון: 03-9030580 שעות הפעילות ימים א-ה 09:00-17:00

ב. באתר 'המכון למצוות התלויות בארץ', ניתן להירשם ולקבוע אחר ניהול המגוי, בכתובת: hamachon.co.il

ג. בדואר: לכתוב ולשולח אלינו ל.ת.ד. 176 אלעד

כמו"כ ניתן לקבל מענה בטלפון לשאלות הלכתיות בתחום מצוות הארץ וחרקים, וכן מידע על פרסומי או ספרי המכון במשרדי המכון בשעות הפעילות.

ע"י המכון למצוות התלויות בארץ
תרומות ומעשרות בדרך הנכונה והקלה

תוספים בדגים

פשרתם לכל השנה ולימות הפסח

- * סוגי התוספים השונים * המטרות והשיטות השונות להוספת התוספים *
- * סוגי הדגים שמצויים בהם התוספים * טבלה לסיכום כשרות התוספים *

פתיחה: כבר שנים רבות, הידיעה על תוספים שונים לדגים מסוימים, הייתה ידועה לעוסקים בתחום, אולם לציבור הרחב, המידע זלג מידי פעם, וגרם לחוסר הבנה ולבלבול, והפצת דברים שאינם אחראים, ולכן רכזנו כאן את מירב המידע ההרלוונטי הקיים כעת, כדי לעשות סדר בדברים, וכדי שידעו את המותר ואת האסור, את ההגבלות השונות להם זקוק הצרכן לדעת מבחינה כשרותית הן לכלל ימות השנה והן לפסח.

שימו לב, ביריעה זו סקרנו את סוגי הדגים רק מבחינה כשרותית של התוספות המצויות, לפסח ולכל השנה. כמוכן, שמלבד זאת יש לוודא בכל דג את הנקיות שלו מצד טפילים ותולעים, כאשר לצורך כך אנו מצרפים להלן טבלה של רמת הנגיעות בסוגי הדגים המצויים ברשתות כפי העולה מתוך רשימת הוראות כשרות המופצת ע"י המכון למשווקים השונים.

סוגי התוספים השונים

הצורך להוסיף תוספים בדגים, נובע לעיתים מצרכים בריאותיים של הצרכנים, ולעיתים לתוספת טעם, לעיתים להקל על הכנת הדג לשימושו הסופי. לעיתים לרווחת היצרן והגדלת ממונו או במשקל או רווחי מיסים וכיו"ב.

סוגי התוספים, הוא החל במים, עמילנים, פוספאטים, תבלינים, ועוד. ניתן למנות את התוספים הבאים המוכרים לנו היום: מאלטודקסטרין, עמילן טופיוקה, קורנפלור, סוכר, מלח, סודיום סיטארט, סודיום טרי פולי פוספאט, טרי פולי פוספאט, פלפל שחור/לבן, עלי תבלין מיובשים.

סוגים שונים של סודיום טרי פוליפוספאט

בנוסף חלק מסוגי הדגים קודם הכנסתם לעיבוד, עוברים השרייה בחומר 'אנטי אוקסידנט' [ANTI-OXIDATION], התופעה מצויה בנורבגיה בדגי הסלמון השלימים, שלאחר הוצאת הדג מהכלובים, ולאחר הריגת הדגים, הם עוברים על גבי מסוע לתוך מיכל של מים עם חומר "אנטי אוקסידנט" [=מונע חימצון. שמטרתו להרוג או למנוע את הבקטריות]. זמן ההשרייה של הדג במיכל הוא קצר מאד [טבילה קצרה]. מבחינה הלכתית ראוי לציין שהרוב המוחלט של חומר זה כשרים אף לפסח. ובלא"ה ההשרייה היא לזמן קצר ביותר והחומר אינו נשאר בדג, ולא מהווה כל בעייה בכשרות.

בדגים מעושנים, יש שימוש מלבד מלח וסוכר [לבן וחום], בעישון החם יש גם שימוש בארומות. וכמוכן בדגים המעובדים לשימורים יש חו"ג רבים נוספים, ראה לעיל בפרק העוסק בדגים מעובדים.

מסוע המקבל את דגי הסלמון מהכלובים ומוביל אל ההשרייה לקטילת הבקטריות והאריזה

כופתיות אוכל לדגי הסלמון בכלובים

צבעי מאכל כהוספה לדגים, היא תופעה שאפשרית אולם בפועל אין שימוש בזה מטעמים מסחריים ומשום אי הצורך בשימוש בהם. השימוש היותר בולט היה בעבר בדגי סלמון שמקורם בכלובים וצבעם היה חיוור יותר, והמטרה הייתה כדי שהצבע יהיה

כהה ובלוט [כעין הצבע המקורי שיש בדגי סלמון - ים]. כיום אין בכך שימוש כיון שהצבע מגיע לדגים באמצעות כופתאות המזון שלהם [כופתאות מזון שמכילות בשר דגים בדרך כלל סרדינים ומקרלים ועוד, שנטחנים לקמח, ולזה מוסיפים שמן דגים, קמח וסויה, ומוסיפים לזה גם קרטנואידיים אסטקסנטין וקנתקסנטין שהם נותנים את הצבע לבשר הדג, שיהיה דומה לדגים הגדלים פרא] כך שכיום לא מוסיפים כל צבע ובשר הדג מגיע כבר עם צבעו הכהה מהבריכות. [שימוש יותר נפוץ היה בעבר של צבעי מאכל לדגי הסלמון המעושנים. אולם כיום מבדיקות שעשיתי בכמה מפעלים אין בהם כלל תוספת של צבע מלאכותי, זה מנתונים שאספתי מכמה מפעלי עישון מכמה מדינות ברחבי העולם].

המטרות והשיטות השונות להוספת התוספים

התוספים מחולקים לשני חלקים, החלק האחד הוא לתוך בשר הדג. והחלק השני הוא חיצוני.

כאשר המטרה היא תוספת מים בצורה חיצונית בלבד, הדג מקבל את המים בתהליך שנקרא 'גלייזינג' או 'זיגוג' בעברית, שפירושו ציפוי שקוף וכיורב, את התהליך הזה מבצעים באמצעות הקפאת הדג, וכשהוא קפוא מכניסים אותו לטבילה במים [כך הוא מקבל ציפוי של המים שקופאים] ולעיתים חוזרים על הפעולה פעמיים 'דאבל גלייזינג'. תהליך זה אין בו בעיה כשרותית, ואין בו כל תוסף נוסף, והוא כולו חיצוני בלבד.

מאידך כאשר רוצים שהבשר יספח את המים, יש צורך להחדירו עם חומר נוסף שיעזור לבשר לקלוט את המים בתוכו. התוצאה של תוספת החומרים היא, שהבשר נהיה לבן יותר, ומשקלו עולה מחמת המים הספוחים בו, לצורך זה השימוש הוא בכמה מסוגי החומרים הנפוץ הוא החומר S.T.P.P [סודיום טרי פולי פוספאט] או רק T.P.P [ללא הסודיום, דבר שהקשה על המעבדות את זיהוי החומר ללא הסודיום]. חומרים אלו הם מינרלים וכשרים לימות השנה וגם לפסח. [מבחינה בריאותי חומר זה לא נפסל ואושר לשימוש כחומר במאכלים עד מינונים מסוימים לכל סוג מאכל ולדגים אושר עד כמות של 0.5% לכל ק"ג].

החומר מעורבב עם מים ואותם מחדירים לבשר הדג, לעיתים החומרים הם שונים, כגון סודיום סיטארט, עמילנים סוכר ועוד, שמערבבים עם המים, ואותם מחדירים אל הדג.

שיטת ההחדרה, קיימת שיטות מתקדמות יותר וזה באמצעות הזרקות ישירות לתוך בשר הדג באמצעות מכונה עם מחטים [בדומה למכונה המזריקה לבשר בקר], כאשר לאחר ניקוי הדג מהעור והעצמות, הדג עובר שטיפה מכל צדדיו, ונכנס ידנית למסוע לתוך מכונה כשמעל החתיכה יורד משטח שבקצהו מחטים רבים שתפקידם הוא לנקוב בבשר הדג וברו בכך באותו זמן מחדיר לתוך הבשר את התוספים. למכונה מחובר צינור שיונק ממכל צדדי את התוספים כשהם מעורבבים.

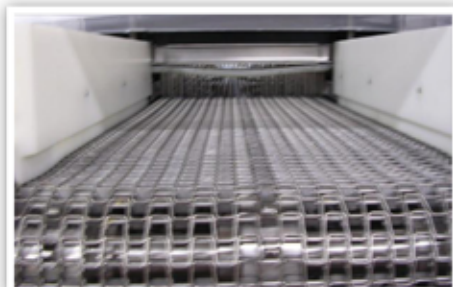

גלייזינג לפילה הדגים

מים קרים עם קרח לשמירת הקור, למטרת גלייזינג

שיטה נוספת היא ההשריה הפשוטה כאשר משרים את נתחי הדגים בבריכות או מיכלים שמעורב בהם עם חומר S.T.P.P. ביחס 2.5 עד 4 אחוז מכמות המים. ומשהים את הדגים בפנים עד שעה ויותר. כאשר לעיתים זה בדליי פלסטיק פשוטים, ועליהם מניחים כל מיני דברים כבדים, כדי שלא יצופו הדגים. ובשנים האחרונות החלו בשיטת 'מכבסה', כאשר הדגים נמצאים בארגזי פלסטיק עם חומר, הארגזים מונחים על עגלה שנעה מצד לצד עם מנוע, שגורם כל העת לפילה דגים לנוע בתוך המים עם החומר, ובזמן זה הם סופחים את החומרים עם המים.

מכונה להזרקת תוספים

בנוסף קיימים תוספים חיצוניים, המתווספים לדג בצורה ידנית של ביוזק תבלינים על גבי הדגים, כאשר על המסוע עוברים הדגים לכיוון השוק פריזר להקפאתם, ושם בחזקים עליהם לפלל שחור או סוגים אחרים.

לחילופין קיימת השריית הדגים במרינדה, שזה רוטב של תבלינים עם חו"ג נוספים וכגון סיריך אסיד [לעיתים], וכל הדגים שוהים ברוטב תוך כדי תנועות סבוביות באמצעות מיכשור אלקטרוני בתוך המיכל. בדומה לזה שיטת הציפוי

ציפוי עמילן לפילה הדגים, נעשה גם הוא בתהליך ידני, כאשר מסננים את העמילן, ומכניסים את הדגים לקערה עם העמילן, מוציאים ומסדרים על המגשים. ושוב משלימים עד אשר הדגים מתכסים בעמילן, בתוך המגשים כנכנסים הדגים להקפאה עמוקה. ביציאה, הדגים נארזים בוואקום, ומשווקים לצרכנים.

סוגי הדגים שמצויים בהם התוספים

א. דגי סלמון שלימים - לא מצוי כל תוספים להוציא השרייתם באנטי אוקסידנט קודם השיווק.

ב. פילה דג סלמון - מנורבגיה וצ'ילה, ללא חשש לתוספים מלבד הגז'.

ג. פילה דג סלמון מסין - בשנים האחרונות החלו בהזרקות לפילה זה, באמצעות מכונת הזרקה, ויש צורך בהשגחה מיוחדת על התוספים ובפרט לפסח [מלבד בעיית התולעים החמורה בדגי סלמון ממקור זה, ראה לעיל בפרק העוסק בכך].

ד. פילה נסיכת הנילוס - המעובד כיום במדינות אפריקה לא מצוי כלל עיבוד עם תוספים [וגם המפעל היחיד שבעבר הכניס חומרים מוספים באמצעות הזרקות, מפי השמועה שמענו שהוא חדל מזה בשנים האחרונות].

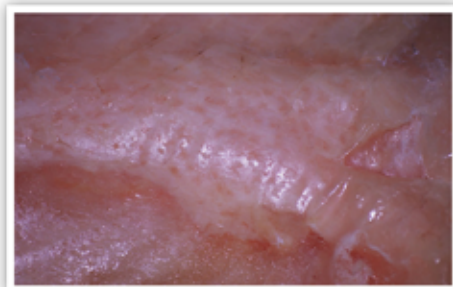
ה. פילה סול, וזהבנון, מרלוזה, קוד, הליבוט ועוד שמקורם מסין - מצוי בהם תוספת של פוספאטים. ובשנים האחרונות החלו להוסיף גם בפילה מושט.

ו. במפעלים הללו בסין, מייצרים גם פילה דגים שונים בציפוי עמילן, שיהיה כבר מוכן לטיגון או שאר דברים אצל הצרכנים.

ז. דגים לאחר ביוזק של תבלינים או השריה במרינדה - מצוי בסוגים הבאים: פילה אמנון מסין [גם עם תבלינים המפוזרים בבזוק על גבי הדגים. וגם עם מרינדה שהיא תערובת תבלינים עם מים]. אמנון שלם מסין. פילה דניס ופילה לברק מתורכיה, וכן דגים שלימים גם מסוג דניס וגם מסוג לברק מתורכיה [מעבר לכך שזה ניכר בדג עצמו, הדבר אף מצויין בהבלטה על גבי האריזות].

ח. פילה מרלוזה מארגנטינה, ד. אפריקה - לא מצוי שם תוספים כלשהם.

ט. עם הכניסה לתוקף של התקנה החדשה מטעם משרד הבריאות [החל מחודש אלו תשס"ט], כל דג שמוכנסים בו תוספים חובה לציין על גבי האריזה כדג "מעובד" ודבר זה יקל על הציבור.

סימני דקירה לתוספים בדגים

שיטת השריה בדליי פלסטיק עם פוספאט של דגי סול

שיטה נוספת להשריה במיכלי מתכת

ערבוב הדגים עם המרינדה

בתום הביזוק כניסה לשוק פריזר

ביזוק מתוך בקבוק לפני הכניסה למסוע

יציאה ממסוע השטיפה, סידור על המגשים והכנסה להקפאה

הדגים לאחר הציפוי נארוים בוואקום ומשווקים באופן זה

כשרות התוספים:

לעיתים המוצרים כשרים באופן סתמי, ולעיתים זקוקים לכשרות מיוחדת עבור פסח, ולעיתים עבור כל השנה. אתן דוגמא של מוצר פשוט כמו לפל שחור, שרצו אותו כשר לפסח במפעל בסיך, והגיעו למפעל מקומי וקטן שטוחן תבלינים, לבדוק את האפשרויות, ובדיוק הם טחנו שם אבקת מרק בטעם עוף, ולאחר בדיקה התברר שהוא היה גם חמץ וגם טרף.

כך שגם כאשר מדובר במוצרים פשוטים, לכל הפחות במדינות מסויימות, ודאי שצריך הכשר גם לכל ימות השנה.

להלן אסכם בתמצית באמצעות טבלה את עיקרי סוגי התוספים שראיתי במפעלים השונים בעולם.

סוג התוסף	כשרות לימות השנה	כשרות לפסח
ארומות	צריך כשרות	צריך כשרות לפסח
גלייזינג - מים	כשר	כשר לפסח
מאלטודקסטרין	צריך כשרות	צריך כשרות בד"כ קטניות
מלח	כשר	בד"כ כשל"פ
סודיום סיטארט E-331	צריך כשרות	צריך כשרות
סיטריק אסיד E-330	היצרנים העיקריים כשרים	צריך כשרות [יש קטניות ויש ללא קטניות]
עלים מיובשים	צריך כשרות + בדיקת חרקים	צריך כשרות
עמילן	בד"כ כשר	יש חמץ. קטניות. כשל"פ [טופיוקה]
פוספאטים	כשר	הסוגים המצויים בד"כ כשל"פ
קורנפלור	בד"כ כשר	צריך כשרות - קטניות
תבלינים	צריך כשרות	צריך כשרות לעיתים קטניות

הוראות כשרות - דגי ייבוא

כפי שנמסרו למשגיחים שע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

- א. דגים מקומיים מגידול - אך ורק ממגדלים ובתי אריזה, חובה חותם כשרות המכון על כל תעודת משלוח.
 ב. דגי ים - אך ורק ממחסני שיווק עם כשרות המכון - חובה חותם כשרות המכון על כל תעודת משלוח.
 ג. דגי כנרת - מאושר לאחר מיון ובדיקת טפילים לעיני המשגיח בלבד

שם הדג	ארץ ייצור	אופן העיבוד	רמת נגיעות	אופן הנגיעות	אופן הבדיקה והנקיון
אמנון	סין	פילה - וואקום/חפורת	חזקת נקי	בחזקת נקי	בחזקת נקי
בקלה מרלוזה	ארגנטינה	פילה ללא עור	חזקת נקי	עקב העיבוד בחזקת נקי	בחזקת נקי
	קייפטאון	פילה ללא עור	חזקת נקי	עקב העיבוד בחזקת נקי	בחזקת נקי
	ארגנטינה/ קייפטאון	פילה עם עור	פחות ממינוט המצוי	חשש לטפילים שנכנסו מהעור ונמצאים בין העור לבשר. ולעיתים חשש לתולעי אניסאקיס ובפרט בתוצרת שנארה באוניות	לנקות בחנות, או להוסיף תות: מטעמי כשרות, יש להסיר את העור ולבדוק היטב מכל צדדי הדג.
ארגנטינה/ קייפטאון	ארגנטינה/ קייפטאון	בקלה צעיר ללא ראש	חזקת נגיע	אניסאקיס בדפנות הבטן	לא מאושר לשיווק
	סין	בכל אופני השיווק	חזקת נגיע	תולעי אניסאקיס בבשר	לא מאושר לשיווק
ברבוניה	תאילנד	פרוסות פילה עם עור	חזקת נקי	בחזקת נקי	בחזקת נקי
דגים - כלובים	כל המדינות	טרי - שלם, פילה,	בחזקת נקי	בחזקת נקי	בחזקת נקי
הליבוט	כל המדינות	שלם, פרוסות ונתחים	חזקת נגיע	אניסאקיס בבטן ובבשר	לרכוש עם חותם 'נבדק' של המכון, או לנקות בחנות תחת פיקוח המשגיח, בהסרת חלק העוטף את הבטן
הרינג	סקנדינביה	שלם	חזקת נגיע	אניסאקיס בדפנות ובבשר	לא מאושר לשיווק
	סקנדינביה	פילה [פרפר] דג שלם	מינוט המצוי	אניסאקיס על ובתוך בשר הדג	לרכוש עם חותם 'נבדק' של המכון, או לנקות בחנות תחת פיקוח המשגיח, בהסרת חלק העוטף את הבטן
	נורבגיה	פילה פרוסות ללא עור המעובד במיכון אוטומטי במפעל	חזקת נקי	עקב העיבוד בחזקת נקי	עם חותם 'נבדק' של המכון בלבד
זהבנון/פולוק	סין	פילה ללא עור	חזקת נגיע	אניסאקיס בבשר הדג	לא מאושר לשיווק
טונה - להוציא טונה אדומה	כל המדינות	נתחים ופרוסות	חזקת נקי	עקב העיבוד בחזקת נקי	בחזקת נקי
טונה אדומה-טרי	סרי לנקה ועוד	נתחים ופרוסות	חזקת נקי	עקב העיבוד בחזקת נקי	בחזקת נקי
טונה אדומה-מעובד	וייטנאם ועוד	נתחים ופרוסות	חזקת נקי	עקב העיבוד בחזקת נקי	בחזקת נקי
לברק לברק יפני	כלובים - קפריסין, תורכיה ועוד בריכות - סין	שלם, פילה	בחזקת נקי	בחזקת נקי	לא מאושר לפסח בחזקת נקי

שם הדג	ארץ ייצור	אופן העיבוד	רמת נגיעות	אופן הנגיעות	אופן הבדיקה והגיוון
מקרל	סקנדינביה	שלם	חזקת נגיע	תולעי אניסאקיס בחלל הבטן, בדפנות ולעיתים גם בבשר	ניקוי והברשה היטב של חלל הבטן, ולהסיר את הקרום השחור. עדיף להסיר את כל החלק הדק של הבשר שעוטף את בטן הדג יש לנקות בחנות! או להוסיף תיית: מטעמי כשרות, יש להסיר את העור ולבדוק היטב מכל צדדי הדג.
מקרל	סקנדינביה	פילה פרוסות	מיעוט המצוי	אניסאקיס על ובטון בשר הדג	לרכוש עם חותם 'נבדקי' של המכון, או לנקות בחנות תחת פיקוח המשגיח, בהסרת חלק העוטף את הבטן
גסיכת הנלוס	מדינת אפריקה	נתחים ופרוסות	חזקת נקי	בחזקת נקי	בחזקת נקי
סול	הולנד	פילה עם עור לבן	חזקת נקי, לעיתים נדירות נגיע	לעיתים נדירות נגיע בתולעי אניסאקיס	בחזקת נקי, ויש חוששים לבדוק ממול מקור אור
סול	סין	פילה עם עור לבן	חזקת נגיע	אניסאקיס בבשר הדג	לא מאושר לשיווק
סלמון [כלובים]	נורבגיה/צ'ילה/ ועוד	שלם, נתחים, פרוסות, מעושן	בחזקת נקי מתולעי אניסאקיס, ובחזקת נגיע על עור הדג	עקב שיטת הגידול נקי מאניסאקיס, מאידך על עור הדג מצויה כינה חיצונית, ולעיתים נחבאת בין הקשקשים	להפשיר, לשטוף, להבריז או לגרד את העור
סלמון [מהים]	סין/ ארה"ב/ קנדה/ רוסיה/ יפן	שלם, פילה, נתחים, פרוסות	חזקת נגיע	בחזקת נגיע הן בבשר הדג בתולעי אניסאקיס בחלק העוטף את בטן הדג, והן בכינה חיצונית המצויה על העור	לא מאושר לשיווק
סרדינים (כולל אנשובי)	מרוקו/הודו	קפואים שימורים, מעושנים	חזקת נקי	בחזקת נקי לעיתים נדירות נמצא טפיל אוכל לשון בסרדינים ממרוקו	בחזקת נקי עקב החשש הנמוך לטפיל הנל אין חובת בדיקה, והבדוק מידגמית תעיב
סרדינים	שאר מדינות	שימורים, מעושנים, תפוזרת	מיעוט המצוי	אניסאקיס בדפנות הבטן (הבשר נקי נדיכ)	חובה לגרד את דפנות הבטן ולהסיר הקרום
פורל בריכות	תורכיה	שלם, פילה	בחזקת נקי	בחזקת נקי	בחזקת נקי
פורל ים	ארגנטינה	שלם, פילה, נתחים	חזקת נגיע	אניסאקיס בבשר הדג	לא מאושר לשיווק
פלאונדר	הולנד	פילה ללא עור	חזקת נקי	עקב שיטת הניקוי בחזקת נקי	חזקת נקי ויש חוששים לבדוק ממול מקור אור
פלאונדר	הולנד	פילה עם עור	חזקת נקי	לעיתים יש כינה חיצונית על עור הדג, ללא אניסאקיס	לשטוף ולהבריז או לגרד את העור היטב. יש חוששים לבדוק מול מקור אור לאחר הסרת העור
פלאונדר	סין	פילה	חזקת נגיע	אניסאקיס בבשר הדג	לא מאושר לשיווק
קוד - [מהים]	כל המדינות	פילה	חזקת נגיע	אניסאקיס בבשר הדג	לא מאושר לשיווק ניתן להסיר את חלק הבטן של הדג, ולהשתמש בשאר חלקי הדג, הניקוי בנוכחות משגיח.
קוד - [בריכות]	נורמגה, אסלנד	שלם, פילה, נתחים, פרוסות	חזקת נקי מתולעי אניסאקיס	כינה חיצונית, ללא אניסאקיס	להפשיר, לשטוף, להבריז או לגרד את העור
רוטברש/ מנטלה	איסלנד	שלם / פילה	חזקת נגיע	טפיל חיצוני ואניסאקיס בבטן ולעיתים בבשר	לא מאושר לשיווק
רוטברש -מוריגוס רוטברש- אלוטוס	איסלנד סין	שלם / פילה	חזקת נגיע	אניסאקיס בדפנות הבטן ולעיתים בבשר	ניקוי והברשה היטב של חלל הבטן, ולהסיר את הקרום השחור. עדיף להסיר את כל החלק הדק של הבשר שעוטף את בטן הדג

תמצית דינים השייכים לחג הפסח הבעל"ט

על פי ספרי ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א

הלכה למעשה כפי העולה מתוך תשובות מורינו הרב שליט"א בשו"ת 'שש משור' ושאר ספרים. ציינו ליד כל תורת את המקור בשו"ת והרוצה לעמוד על מקורם של דברים יעי' במקומם.

על פי בקשת הרב: בכל דבר שאיננו ברור כדי צרכו למעיין, נא לא לפסוק מן הכתוב בקיצור, אלא לאחר העיון במקורם של דברים.

*

דיני ברכת האילנות ורשימת אילנות מורכבים • דיני כמון בפסח ואם יש שינוי לטובה • דיני פטריות בפסח • דיני איסור חמץ בדברים שאינם למאכל אדם • בדין הקטנית ודין קטנית שהשתנתה [כגון ההממתיק שבקוקה קולה זירו] • האם קמח רגיל מן השוק הוא 'חמץ' • דיני היין הראוי למצוות ד כוסות ולברכת הגפן • דיני שיעורי המצוות לליל הסדר • דין מצה מקמח ללא גלוטן • דיני כלי זכוכית בימינו, ודין זכוכית עמידה וקרמית

ברכת האילנות

ערלה, מחמת שברכת האילנות היא על כללות הבריאה, ועוד שאילנות אלו לא נעשו באיסור, והגם שיש החולקים, מכל מקום לדינא מותר לברך ללא חשש, כי הרי זמן ברכת האילנות היא כאשר הפרחים על העצים, ושלב זה הוא טרם שלב הסמדר שחל עליו איסור ערלה, וכן העיקר להלכה ולמעשה.

אילנות מורכבים (תנובות שדה מידע הלכתי 137):

א. נחלקו הפוסקים, אם מברכים ברכת שהחיינו [וכן ברכת האילנות] על פירות מורכבים, שדעת הלק"ט (חלק א סי' ס) שאין לברך, ודעת שו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' סג) שאפשר לברך, ובאמת רבו הפוסקים שאין לברך שהחיינו, וממילא הוא הדין לברכת האילנות, ויש מהפוסקים שכתבו שהגם שיש להחמיר בברכת שהחיינו מכל מקום אפשר להקל בברכת האילנות [מהר"ח כהן בספרו ערב פסח דף כב ע"א], והאריך בכל זה מרן זצ"ל בשו"ת יביע אומר ח"ה או"ח סי' יט-כ, וכתב להכריע הלכה למעשה ששב ואל תעשה עדיף ולכתחילה אין לברך שהחיינו ולא ברכת האילנות על עצים מורכבים.

ב. ברור ופשוט שכל זה גם בזה"ז, כלומר למעשה באילנות גם בימינו ההרכבה נעשית בכל אילן, ואין מדובר שלוקחים ענף או גרעין מורכב, ושותלים או זורעים באדמה [שככה"ג כבר מותר משום כלאים וממילא מותר גם לברך שהחיינו], אלא כל אילן

פרטי דינים (כתר מלוכה או"ח סי' יח):

א. אין לברך על ענף מנותק מן האילן, ולכן אין היתר להביא לפני חולה אל ביתו ענף מלבלב כדי שיברך עליו.

ב. אפשר לכתחילה לברך על פרחים המלבלבים שבאילן הנטוע וכן בעציץ נקוב או אף בעציץ שאיננו נקוב.

ג. מותר לכתחילה לברך על פרחים של אילן הנטוע בעציץ מלא מים, ואין מגבלה של גידולי מים לענין ברכה זו, שאין הדין שווה לברכה זו, עם שאר הדינים הקשורים למצוות התלויות בארץ, או ברכת הנהנין, ודלא כמי שכתב שאין לברך על גידולי מים, ולענין דין דבריו נכונים להלכה.

ד. בשעת הצורך, כגון חולה או מבודד, מותר לו לכתחילה, לברך על אילנות מלבלבים דרך חלון ביתו [ובתקופת הקורונה אף המלצנו להעביר עציצים אלו ברחבי העיר, על גבי רכב, ואנשים יוכלו לראות מן המרפסות או אף מן החלונות את הפרחים ולברך עליהם ברכת האילנות].

ה. אם אינו רואה פיזית את האילנות עצמן, איננו יכול לברך על ראייה בשידור של אילן מלבלב, ואפילו לא בשידור חי.

אילנות ערלה (חלקת השדה ח"א סי' א):

מותר לברך ברכת האילנות על פריחת אילן שפירותיו

ועומד גם בזמניו וכל שהוא ידוע שהוא מורכב כגון האגסים בימינו שרובם מורכבים על חבוש, יש להימנע ולא לברך עליו ברכת שהחיינו ולא ברכת האילנות.

ג. ואמנם כל זה באילנות שוודאי מורכבים באיסור, אולם אם יש ספק אם זה מורכב בכלל, או שיש ספק לגבי איסור הרכבתם [כלומר ספק אם הרכב והכנה הם מאותו מין] וכן אם יש ספק האם העץ שלפנינו הוא מורכב במינו או שלא במינו [כגון שיש כמה סוגי כנות וחלקם מותרים וחלקם אסורים], לכאורה בכהאי גוונא יהיה מותר לברך שהחיינו והוא הדין ברכת האילנות. כיון שיש כאן כמה ספיקות, ספק אם מורכב או לאו, ואם מורכב ספק שמא מורכב על מינו, ואם תאמר שאינו מורכב על מינו שמא הלכתית חשיב כמינו כגון בפירות הדר [ראה להלן] ואם תאמר שזה ודאי מורכב באינו מינו, עדיין שמא העיקר להלכה כדעת המתירים לברך גם כאשר זה ודאי מורכב באיסור. וכן הכריע לענין שהחיינו מרן זצוק"ל בשו"ת יבי"א (ראה בסי' יט שם באות ג, וראה במילואים ליבי"א שם עמ' שמח).

מורכב בפני עצמו ורכב על גבי כנה עמידה כדי שיגדל ויצמח היטב. ומזה הטעם פסק מרן זיע"א ביבי"א שם, ובחזון עובדיה הל' פסח עמ' טו, שאע"פ שהרוצה לסמוך על המקילים אין למחות בידו. מ"מ הבא להימלך מורים לו שלא יברך, שספק ברכות להקל. ע"כ. כיון שכל זה רלוונטי גם בימינו וכנ"ל. ומכאן יש לתמוה על דברי ידידנו הגאון רבי אופיר מלכה שליט"א בספרו הליכות מועד (פרק א הערה כא) שכתב דצ"ל שמה שכתב מרן בחזו"ע שלא לברך היינו רק בהרכבה ראשונה אולם בימינו שרוב הפירות המורכבים מגיעים מעצים שנשתלו מגרעיני פרי שהיו מורכבים ממילא אין איסור. עכ"ד. ובמחילה מהדר"ג, אין המציאות כלל כדבריו, ואין כל הבדל וגם היום כל מה שנהוג להרכיב אם זה מין במינו או מין בשאינו מינו, זה הרכבה בכל עץ ועץ שמרכיבים רוכב על כנה, כיון שבלי זה לא תהיה תועלת לגידול העץ, שהרי אין מטרת ההרכבה לשנות את הפרי, אלא המטרה שהעץ יהיה עמיד למחלות ושאר נזקים, ולצורך זה הוא זקוק לכנה חזקה שלעיתים היא מין בשאינו מינו. ולכן ברור ופשוט שדין זה קיים

רשימה חלקית של האילנות המצויים

שם הצמח	הרכבתו	שם הצמח	הרכבתו
אבוקדו	ללא הרכבה אסורה	מנגו	ללא הרכבה אסורה
אגוז מלך	ללא הרכבה אסורה	משמש	יש במינו ויש בשאינו מינו
אגסים	הרוב המוחלט מורכב על חבוש שאינו מינו	פומלה	יש במינו ויש ספק מינו
אנונה	ללא הרכבה אסורה	פיטאיה	ללא הרכבה
אפרסק / נקטרינה	יש הרכבות מותרות, ויש אסורות ויש בספק	צבר	ללא הרכבה
אפרסקמון	ללא הרכבה אסורה	קימקוואט	יש במינו ויש ספק מינו
אשכוליות	יש במינו ויש ספק מינו	קליפים	יש במינו ויש ספק מינו
אתרוג	הכשר לברכה אינו מורכב, והאחר בספק מינו	רימון	ללא הרכבה אסורה
גפן	ללא הרכבה אסורה	שזיף	יש הרכבות מותרות, ויש אסורות ויש בספק
דובדבן	יש במינו ויש ספק מינו	שסק	בדרך כלל מין במינו
זית	ללא הרכבה אסורה	שקד	יש הרכבות מין במינו, ויש שאינו במינו אך מותרות, ויש אסורות.
חבוש	ללא הרכבה אסורה	תאנה	ללא הרכבה אסורה
חרוב	ללא הרכבה אסורה	תמר	ללא הרכבה
ליטשי	ללא הרכבה אסורה	תפוז	על חושש המנהג להתיר והשאר ספק מינו
לימון	יש במינו ויש בספק מינו	תפוח	בדרך כלל מין במינו

נבדק מידגמית על דינו וכל שנה נמצא נקי. על כן מחד נכון שהרבנות נותנת הכשרות תמשיך ותבדוק מידגמית ולראות שאין שינוי, אך אין צריך לעשות שום פעולה נוספת לאוכלי קטניות ויכולים לאכול תבלין זה גם בימי הפסח.

*

דיני פטריות בפסח (ח"א, י"ד, ס' ח):

הפטריות הגדלים בצורה תרבותית, בעיקר פקועית המאכל התרבותית [שאמפניון]. הליך יצירת התפטיר [=רשת של תאים חוטיים המהווה את החלק הוגסטיבי של הפטריה] נעשה בצורה מאד סטרילית, המבטיחה נקיות לחלוטין ממחלות ומזיקים. את התפטיר "זורעים" בתוככי מבנים על גבי מגשים גדולים או בתוך עציצים שבתוכם יש מצע גידול "קומפוסט" [=פירוק של פסולת אורגנית ע"י אוכלוסיה מיקרוביאלית מעורבת בסביבה חמה ולחה. לאחר הכנתו הקומפוסט משמש בין היתר כמצע גידול לפטריות]. על הליך זה היו שחששו לימות הפסח מחמת שני דברים.

א. מחמת תערובת במצע גידול:

האחד, שכיון והמצע שעליו מגדלים את הפטריות יש בו חלקי חיטה [קש חיטה], הם חוששים ואינם נותנים כשרות על מוצר זה לפסח, אולם האמת היא שאין בזה כל חשש כיון שאין כל השפעה של מצע הגידול על הפטרייה עצמה ועוד שהפירוק של כל מה שיש במצע הוא מושלם לחלוטין, והכל מעוקר לחלוטין, וההוכחה שמעולם לא צץ זכר לגידול אחר במצעים להוציא את הפטריות וכבר הורו בזה להיתר גדולי הדורות, גם אם כן הייתה השפעה מחמת זו"ג ועוד, אך למעשה אין צורך בכל ההיתרים, אלא פשוט אין בזה כל חשש, וחשוב לציין שבימינו התהליך של הקומפוסט יותר סטרילי ועם חומרים מתכלים אחרים שאינם קש חיטה בכלל.

ב. זריעת הנבגים באמצעות גרגר חיטה:

יש שחששו לכך ש"הזריעה" היא באמצעות גרגרי חיטה עטופים בנבגים, ומנבגים אלו צומחת הפטרייה, ויש שמחמת זה רצו לאסור בפסח, וחיבבו שהיה רק מדוחן, אולם האמת איננה כך כלל וכלל, מתפתח הפטרייה - ראה תמונות בתולעת שני כרך ג - אולם האמת היא שאין בכך כל חשש כיון שגרגרי החיטה הם אינם משפיעים כלל על הפטרייה, ואין כל נפ"מ אם זה יהיה גרגר חיטה או אורז או דוחן או כל גרגר אחר, שאין זה אלא "גשר" בין התפטיר והקומפוסט, זאת ועוד, שהזרעים של החיטה או הדוחן הם לאחר עיקור ובישול גמור, והם אינם גורם משפיע כלל על הגידול, ובוודאות הפטריות אינן ניזונות מהם כלל. ומה שלאחר תום הגידול אין מוצאים את הגרגרים, זאת מכיון שהם מתעכלים עקב החום הפנימי של הקומפוסט. אך הפטרייה עצמה אינה ניזונת ממנו כלל והם אינם אלא כלי עזר כיצד "לזרוע" את נבגי הפטריות שאינם אלא רשת כעין חוטים שלא ניתנים לזריעה אלא ע"ג גרגר קשיח, וזאת הטעם שמעולם לא ראינו שיבולת חיטה או דוחן מציצה מן הקומפוסט.

דיני כמון בפסח (שש משזר ח"א, א"ח, ס' ט):

א. הכמון שהגיע לארץ ממדינת תורכיה וממדינת איראן, נמצא מעורב בתוכו בוודאות שיבולת שועל והתערובת נמצאה בכל שק שנבדק.

ב. הזיהוי של המין כשיבולת שועל הוא בוודאות בכמה אופנים של בדיקות שנעשו, ולא כמו אלו שערערו שאין זה כלל מין של שיבולת שועל.

ג. חובת הבדיקה של הכמון [עכ"פ בכמון המגיע מהמדינות הנ"ל] הוא של כלל הכמות ואין להסתפק בבדיקת מידגם, שאין לה תוקף הלכתי בנידון ד.

ד. מכל אופני הבדיקה שעשינו מתברר כי הבדיקה היא ויזואלית גרגר אחד אחר השני, ואין כלל תועלת לא בניפוי ולא במפוח ולא בשאר שיטות שלא נמצאו יעילים כלל. וכיון שבדיקה זו קשה מאד, אין מן הראוי לבצעה כלל במקומות מוסדיים שמשתמשים בכמויות גדולות. [להוציא בבתים פרטיים ובכמות קטנה רק אם ברור לו שהוא מבחין כראוי וכפי שהורה מו"ר הגר"ש עמאר שליט"א במאמרו שם].

ה. "שמן כמון" במידה והייצור נעשה ככשר לפסח, מותר להשתמש בו לפסח, אף אם לא הוקפד על ברירה ידנית כיון שגם אם היו גרגרים של ש"ש הם כבר נתערבו והחמיצו קודם הפסח ואינו חוזר וניעור. וכידוע. ובוהו יש את הטעם והריח שבעלי המפעלים זקוקים לו. החסרון בכמון כתבלין שהגם ונטחן קודם פסח מכל מקום לא שייך לומר בזה שלא חוזר וניעור, כיון שהתערובת יבשה, והיא תוחמץ רק בפסח, ובוהו לא שייך ההיתר של אינו חוזר וניעור. וראה בשו"ת מעיין אומר הלכות פסח (פרק ב סימן מט) שמתאר את שיחתי עם מרן הרב זצ"ל שהורה לי לאסור ולדא אמרינן בזה אינו חוזר וניעור, וכן הוא נכנס עימי אל מרן זצ"ל ושוב שמע ממנו שזה העיקר להלכה, ומה מאד תמהתי לראות שיש מי שכתב שכל הוראה זו יצאה ממרן זצ"ל רק לחומרא, בעוד אני בשיחתי פה אל פה דיברתי עם מרן זצ"ל כמה פעמים ואמר לי להדיא שזה אסור.

בשנת תשע"ח כתבנו עידכון [בתנובות שדה גליון 135] שכמון שמקורו ממדינת הודו, שנת תשע"ח היא השנה ה 15 ברציפות שהוא נבדק במעבדת המכון ומהבדיקה הראשונה עד היום הכמון נמצא נקי, ללא ערבוב דגנים כלל, ולהבדיל מהכמון המגיע מאיראן ומתורכיה. ואין הטעם במקרה, אלא במציאות במדינה זו אין נוהגים לעשות מחזור זרעים עם גידולי דגנים, ועל כן המוצר הסופי נקי משאריות דגנים [אלא עם שאריות של קטניות מסוגים אחרים]. ולאחר שיש לו חזקת נקיות, ודאי שיש להעדיף ולקחת כמון שמקורו ממדינה זו, ולא משאר מדינות כולל אם זה עובר הרטבה וייבוש. והגם שנקיותו היא תלויה בדבר [שאינו מחזור זרעים עם דגנים] מכל מקום אין לחוש שיעשו שינוי, גם מפני שהם מצהירים שאינם נוהגים לעשות מחזור זרעים עם גידולי דגנים, והמציאות מוכיחה כדבריהם, ועוד שמדי שנה הדבר

ג. אכילת חמץ גמור שנפסל מאכילת כלב:

נחלקו בזה הפוסקים, לדעת הרא"ש ורבינו ירוחם ובעל תרומת הדשן וסיעתם הוא אסור באכילה, משום שגם בזה ה"ה מחשיב את האוכל כדבר מאכל; אך לדעת הר"ן ובעל המאור (וכן יש לדקדק בדברי הרמב"ם) הוי כעפר בעלמא ומותר אף לאכלו. ורבינו מנוח כתב דלא אמרינן בזה שכיון שאכל אחשביה ועבר על איסור, במקום שנעשה עפר ואפר ממש, ואין שום תועלת במחשבתו, ועוד האריך בזה מו"ר הגר"ר שמ"ע שליט"א בתשובתו הנז' לעיל.

ד. תערובת חמץ נוקשה:

חמץ נוקשה שנתערב קודם פסח ואינו ראוי למאכל אדם, מותר לאוכלו בפסח. כחמץ נוקשה מוגדרים הרבה מסוגי המרכיבים בתעשייה הנעשים מתערובת חמץ, ובהם עמילן ומוצרי, כיון שבתהליך לפני ההחמצה מפרידים כבר את הגלוטן, ואין המוצר יכול לבוא יותר לידי החמצה ובודאי לא לידי גמר חימוץ, ולכל היותר הם חמץ נוקשה. אלא שבדרך כלל לבדם הם ראויים לאכילה, ואילו בתערובות באופן שאינם ראויים לאכילה, הם מותרים בפסח.

ה. מזון לדגים:

לאור האמור לעיל ס"ב שתערובת חמץ שנפסלה למאכל אדם מותרת בהנאה, יש להתיר השימוש במזון לדגים (ולא של בע"ח אחרים), וכן הורו מרן הגר"ע ומוריניו הגר"צ אבא שאול.

ו. רעל עכברים:

יש לדון האם מותר לקיים וליהנות מחמץ גמור שנפסל מאכילת אדם, כאשר החמץ עצמו עודנו ראוי למאכל אלא שמעורב בדבר שא"א לאכול כלל וכ"ש דברים מסוכנים, כגון סם המות שברעל עכברים. ולאור דברי הגר"ח הלוי נמצא שעצם הייחוד למידי דלאו לאכילה הוי כנפסד החמץ מאכילה ממש, וכן הורו גדולי פוסקי דורנו ובהם הגר"צ אבא שאול והגר"נ קרליץ. וכן בכל דבר שייחודו לשימוש שאינו מאכל, אין אנו אומרים שכיון שיכול לחזור ולהפריד החמץ במעבדה או בחומרים מסוימים אין זה נחשב פגום, ודלא כמי שהחמיר בזה.

ז. תרופות וכדורים:

בחזו"א ובשו"ת יחיה דעת מבואר שאין שייך בחולה "אחשביה", מפני שדעתו על הסמים ולא על העמילן המצוי בתרופות. ועוד כתב הגר"ר שמ"ע שהוא אוכל בעל כרחו ושלא לרצונו, ועל כן אינו מחשיב זאת כלל לדבר מאכל. ומטעם זה מותר לחולה ליטול תרופות, ואפשר גם להקל לחולה שאין בו סכנה וגם אם כאבו גדול. וכתבנו לצרף בזה הרבה היתרים בגוף הדיון בסעיף ח' בארוכה [ולזה יש לצרף המבואר בהגדרת מציאות הרכיבים בתחילת דבריניו שרוב העמילן איננו מחיטה, וכן אין ברור שהעמילן הוא חמץ ודאי ויותר נראה שהוא חמץ נוקשה, ועוד כמבואר שם].

אמנם כיון שסו"ס נהנה גרונו מתרופות אלו ונעשה כן בכונת מכוון ולא במקרה [בשונה מהמבואר להלן ס"ח], לכן

וזכורני שכאשר עסק מרן הגר"ע זצוק"ל, בהלכות ברכת הנהנין, קרא לי באמצעות בנו הגר"מ יוסף שליט"א, כדי לברר על אופן גידול הפטריות בימינו, שלכאורה כיום כפי המבואר לעיל הפטריות כן נזרעות בידי אדם, ואם כן יש לדון האם ברכתם תשתנה מברכת "שהכל" לברכת "בורא פרי האדמה"? וכאשר נכנסתי אל הקודש פנימה הבאתי עימי את הפטרייה, את הנבגים, את התפטיר וכו', והסברתי שבפועל הפטריות אינן מפתחות מערכות של שורשים גם בימינו, ומה שכביכול "זורעים" אין זה זריעה אמיתית, וכמבואר לעיל. על אתר הורה מרן זצוק"ל, שאם כן אין הברכה משתנה היא נשארת "שהכל" וללא שינוי, וכך פסק בספרו הלכה למעשה [טו שבט, עמ' קנה]. ובמעמד זה גם שאלתי את מרן זצ"ל לגבי פסח, ואמרתי לו שלענ"ד אין כל חשש בזה לפסח, וכמבואר לעיל, והסכים עימי מרן זצ"ל שכן הדין הלכה ולמעשה.

וכך אני מורה הלכה ולמעשה. ואמנם יש ששאלו לגבי פסח עצמו, והשבתי אותם שהיום אופן קבלת המצע הוא פלטות מוכנות שבפנים יש כבר הנבגים זרועים, כך שאין ברשות אף אחד, מוצרי חיטה, וגם אם הוא קיימת דינה כדין כופת שייחדה לשיבה שמותר ליהנות ממנה, וראה באריכות בשו"ת שש משור חלק שני (א"ח סי' יא אות ו) ובתוך הדברים הבאתי את סברת רבינו חיים הלוי על הרמב"ם, שכתב בדעת הרמב"ם: "אף דבאמת החמץ ראוי לאכילה ולא נפסל מאכילת אדם, וכדחזיבן דחשב בכללם תריא"ק, ובה"ב שם מבואר להדיא דתריא"ק ראוי לאכילה, אלא שאינו מאכל כל אדם, מ"מ כיון שנעשה מהחמץ חפצא כי האי שאינו מידי דמיכלא, שוב אינו בכלל אוכל לענין בל יראה, כיון דאין צורת חמץ שלו קיימת". נמצא שאף אם בעצם לא נפסל מאכילת אדם ממש, מותרת שהייתו והנאתו מטעם שהוא מיוחד לדבר שאינו מידי דמיכלא. והוא הדין בנידו"ד, וכל שכן שהכא העטיפה של הקומפוסט איננה גריעא מהעטיפה של הטוט שלכו"ע שרי, והוא הדין הכא, ולענ"ד הדברים פשוטים.

*

דיני איסור חמץ בדברים שאינם למאכל אדם (ח"ב)

א"ח, סי' יא):

א. אכילת חמץ גמור שנפסל מאכילת אדם:

אסור לאוכלו בפסח מדרבנן משום "אחשביה", היינו מחמת שבשעה שאוכלו מחשיבו כדבר מאכל. דבר זה מוסכם מכל הפוסקים, וכן נפסק ברמב"ם ובשו"ע.

ב. הנאת חמץ גמור שנפסל מאכילת אדם:

מותר ליהנות ממנו בפסח בהיותו בתערובת, ולא שייך "אחשביה" אלא באכילה ולא בהנאה, כמו שפסקו המגן אברהם, שו"ע הגר"ז והמשנ"ב. ואין דינו דומה לחמץ בעין כגון הפת שעייפשה, שאם נפסל רק מאכילת אדם חייב לבערו לדעת רוב הפוסקים ובראשם הר"ף והרא"ש ומשמעות הרמב"ם (מלבד הרא"ה שהתיר) - כמו שביארו הגר"ח הלוי והחזו"א שבתערובת חמץ שאינה ראויה למאכל אדם בטלה צורת חמץ שלו, וכן נמוח וא"א לחמץ בו.

מורה, לכאורה יש לדון לחייב בכשרות גם לכל ימות השנה, לאחר שהנוזל עצמו גם נכנס לפה לעיתים קרובות.

י. "סיכה כשתיה" לענין מוצרי טיפוח:

נחלקו רבותינו הראשונים בדין סיכה של תענוג אם הותרה בשאר איסורים, דלשי"ר"ת הותרה ולשי"ה האו"ה ורבינו ירוחם ועוד הוי סיכה כשתיה, כדינה ביוה"כ. אך כתבו האחרונים ובהם הצ"צ הקדמון ורבינו האוה"ח והפ"ח ועוד שהיכן שהטעם פגום מאוד ואינו ראוי אף לכלב אין לחוש כלל לסיכה כשתיה אף לסיכה לצורך תענוג. ועל כן אין לחוש כלל לדין סיכה כשתיה בפסח, כמ"ש הגר"ג קרליץ ועוד מפוסקי דורנו, דמותר לכתחילה להשתמש בסבונים ותמרוקים אף אם היה מעורב בהם חמץ, ולא אמרינן אחשביה אלא לאכילה ולא להנאה, ואין בזה איסור. הוסיף וכתב שגם אין לחוש לזה משום סיכה כשתיה, כי אחשביה לכל היותר שהוא ראוי לסיכה אך לא לשתיה, ואם כן סיכה זו בפסח היא הנאה בלבד והותרה בתערובת חמץ שנפסל מאכילה. וכן כתב שם לגבי תמרוקי הנשים, חומרי ניקוי, משחת שיניים ומי פה.

יא. הלכה למעשה:

יש לזכור שלמעשה רוב חומרי הבישום והמוצרים על בסיס אלכוהול וכדומה אינם מן החמץ, כי מיוצרים ממקורות אחרים ולא מחיטה, כמבואר לעיל בהגדרת הרכיבים. וגם אם מוצר פלוני הוא מן המעט שמקורו בחיטה, הרי כמבואר לעיל יש לדון את רוב החומרים כחמץ נוקשה, וקיי"ל שבתערובת שנפסלה, הוא מותר גם באכילה. ועל כן נראה פשוט שלכתחילה אין צריך אדם להחליף את מוצרי האפור, או הקוסמטיקה או חומרי הניקוי שברשותו, או ללכת לתור ולחפש אחרי מוצרים הללו עם כשרות לפסח, והכל כפי שביארנו בפנים.

שימוש באלכוהול לחיטוי בימות הפסח (שו"ת כתר

מלוכה או"ח סי' ט)

מותר לכתחילה להשתמש לחטא את הידיים עם חומר חיטוי זה או אחרים הדומים לו, ואין לחוש כלל לאיסור חמץ במוצר זה. ואין צריך לחפש Dent alcohol (אלכוהול לא אכיל או כיו"ב). [ביארנו בתשובה שהטעם מחמת האלכוהול המצוי בחומרי החיטוי שאינו חמץ. ועוד שבמוצר הסופי הוא מעורב עם חומרים הפוגמים את המוצר הסופי משימוש, ולכן אין בו כל איסור. ואין לחוש שיכול לחזור ולהפריד החמץ במעבדה ודלא כמי שהחמיר בזה. ועוד שהכא זה לסיכה ולא לאכילה, וכתבו האחרונים ובהם הצ"צ הקדמון ורבינו האוה"ח והפ"ח ועוד, שהיכן שהטעם פגום מאוד ואינו ראוי אף לכלב אין לחוש כלל לסיכה כשתיה אף לסיכה לצורך תענוג. ועל כן אין לחוש כלל לדין סיכה כשתיה בפסח, ולא אמרינן אחשביה אלא לאכילה ולא להנאה, ואין בזה איסור. וגם אין לחוש לזה משום סיכה כשתיה, כי 'אחשביה' לכל היותר שהוא ראוי לסיכה אך לא לשתיה, ואם כן, סיכה זו בפסח היא הנאה בלבד והותרה בתערובת חמץ שנפסל מאכילה].

שימוש בויטמינים שהומלצו על ידי הרופא כיעילים

הגם שההיתר מבוסס והחולה חייב לקחת את התרופות אותן הוא צריך, מכל מקום אם הרופא מאשר לכתחילה תחליף כשר לפסח באופן שאין בזה כל נזק ודאי שיש ליטלו, אך אין לעכב את מתן התרופה אפילו לרגע אחד בשל כך - ומאידך במקרה שמדובר רק במיחוש או בדברים קלים לאנשים בריאים, יש להשתדל ליטול את המאושר לפסח כפי המופיע בחוברות התרופות. [ואביא דוגמא לדבר: הכדור הנפוץ להרגעה "ריטלין", שהרגיל של 10 מ"ג איננו ברשימה המאושרת (נכון לשנת תשע"ח) מפני שהוא חמץ, אולם יש תחליפי ריטלין כגון SR ועוד, וכיון שבד"כ אלו תחליפים מעולים, ובנדו"ד איירינן במיחוש ולא בחולי ממש, ראוי לחוש לזה ולהשתמש בתחליפים].

ח. מוצרים שאין כוונתו בבלוע:

אין אומרים "אחשביה" כאשר אין כוונת האדם לאכול את הדבר שנפסל לאכילה, כמ"ש בתרומת הדשן שמתור להשתמש בפסח בדיו המבושל בחמץ, ואין לחוש שיבוא לשים את הקולמוס בפיו כדרכם של סופרים, כיון שאין כוונתו לאכול. ולכן מותר לשטוף את הפה עם מי פה או משחת שיניים אף אם יש בהם חמץ שנפגם עם שאר התערובת, כיון שאין כוונתו כלל לבלוע ואף אם בלע מעט לית לן בה, ואין בזה "אחשביה". וה"ה בשפתון לאיש או אשה, שאין בזה חשש כלל אף אם עשוי להיבלע בפייהם מעט מזה עם האוכל. וכל זה אף אם היה מעורב במוצרים אלו חמץ גמור שנפסל, אך בתערובת חמץ נוקשה שנפסל גם מאכילת כלב, הרי מותר לכתחילה אף לאוכלו כגיל ס"ד וא"כ אין לחוש בהם כלל, וזה המציאות ברוב סוגי החמץ שבתעשייה זו.

ט. סיגריות:

כל סוגי הסיגריות ומוצרי טבק, אף אותם שמעריבים בהם חמץ, ברור ופשוט כי כל התערובת נפסלה מאכילת אדם בבירור, ולמעשה נחשב גם כנפסל מאכילת כלב [ואין לחוש למה שראויים למאכל בעלי חיים, משום שצ"ל פסול מאכילת כלב דוקא שבורר מאכלו], ואף אם אינו נפסל אלא מאכילת אדם מכל מקום מותר בהנאה ועישון חשיב הנאה ולא אכילה אף שנכנס לגוף האדם, וכאמור לא שייך "אחשביה" בהנאה. כדברים הללו כתב היעב"ץ בספרו מור וקציעה, ואחריו נמשכו רוב הפוסקים עד לפוסקי דורנו. כמו כן רוב ככל סוגי החמץ בתערובת זו הם חמץ נוקשה, מלבד תמצית המאלט שנמצאת רק בחלק מהסוגים. ומכל מקום לאחר התערובת הכל נפסל מאכילת אדם ודאי, ואם כן מותר בהנאה, וק"ו כאשר נפסל גם מאכילת כלב, וק"ו היכא שאין זה אלא חמץ נוקשה. ולכן העיקר להלכה שמצד דיני הפסח מותר ליהנות מהסיגריות אף שמעורב בהם חמץ ואף באותם סוגים שמעורב בהם מאלט, אולם כידוע עצם העישון אסור ומסוכן הוא ולא באנו בזה לדון כאן. [ויש להעיר שגם לדעת הפוסקים שנמשכו אחר דברי המ"א שכתב שהטבק הנשרה בשיכר שעורים צריך לסוגרו בחדר או לעשות מחיצה בפניו - הרי דבריהם אמורים בשיכר שעורים שהוא חמץ ודאי, משא"כ בזמננו רוב חששות החמץ הנז' הם חמץ נוקשה להוציא את המאלט וכמבואר לעיל]. ובענין הסיגריות האלקטרוניות שהנוזל לא נפסל מאכילה כפי שהמציאות

בעולם, שאחזי הלחות הנדרשת בגרר קיימת באופן טבעי ואין מרטיבים כלל, ועוד שלצורכי 'קמח מלא' הרוב המוחלט מטחנות הקמח אינן מרטיבות קודם הטחינה, כיון שאין להם צורך בהפרדת הסובין מהגרר [לדוגמה בארץ ישראל, בשביל 'קמח מלא' קיימים שתי טחנות שמרטיבות לעומת שמונה אחרות שלא מרטיבים. (נתונים שקיבלתי מהרב פנחס פרידמן אחראי על טחנות קמח בבד"ץ עדה החרדית)]. ועל כולנה, שגם בקמח הלבן בטחינה גלילית שכאן בארץ מרטיבים את החיטה, לא רק שזה לא לתינה ככתקופת חז"ל, ולא בהשריה כמים כמו בתקופת הגאונים, אלא קיים 'חילוון' הנוסע ובתוכו גרגרי חיטה, ובחלק העליון יש 'דיונות' המשפריצות מים [למשך כ 5 שניות בלבד], והחיטים ממשיכים משם ל'סילו', שם הם מונחות כמות שהם במשך שמונה שעות לפחות עד שש עשרה שעות, ומשם יוצאים לטחינה. כמות המים היא במדויק לפי ההזנה [כדי שיגיע ל 16 אחוז לחות כיון שבטבע יש 12 אחוז בארץ וכ 14 אחוז בחלק מארצות חר"ל], שהוא 25cc לקילו קמח, שהיא כמות אפסית שאין בכוחה להחמיץ כלל. [וכדי לשבר את האוון אספר מה שאמר לי הרב המפקח מטעם הבד"ץ הנז' לעיל, שהסילו המכיל 200 טון, כאשר הוא מתמלא בחיטים לאחר ההרטבה, יש בתחתית הסילו פתח, באם יש נוזלים כלשהם, כלומר הגומה בהרטבה שירד הנוזל למטה. והוא אומר לי שמעולם כפשוטו, לא נזל מאומה] וברור לכל מי שעוסק בתחום, שההרטבה המועטה הזו, כל מטרתה היא להספיג בסובין רטיבות, אשר איננה מגיעה ואיננה קשורה לגרעין המכיל את חומר ההחמצה כלל. ועל כן פשוט וברור שכל ההיתר של שעת הדחק, קיים גם היום בשעה"ד ליקח קמח מן השוק, ומצב הקמח העולמי היום, טוב עשרת מונים מתקופת האחרונים שהיה בזמנם השרייה במים.

ג. ועל פי כל הנז' כתבתי להם בתשובה כיצד לנהוג בפועל ויותר לכתחילה אם יקחו מקמח מלא, שרוב ככל הטחנות בכל העולם אינם מרטיבים כלל. ואם לאו יכולים ליקח מכל קמח שבשוק, והוספתי עוד בתשובה לדון שם לגבי אם יש לחוץ שמשוהו כן נתחמץ וחמץ בפסח אסור במשהו, והבאתי את דברי הרשב"א בתשובה (ח"א סי' קב) והב"ד מרן בבית יוסף (סי' תסז) שלהדיא לא חשו לכך יעו"ש.

ד. ולפי"ו כתבתי שומכאן הערה גדולה לכל החוששים למכור חמץ גמור, עד כדי שהגיעו להחמיר שלא למכור קמח, או מחפשים לאחר החג בדוקא קמח שנטחן לאחר הפסח, ובאמת שכל זה איננה אפי' חומרא העומדת בגדרי החששות ההלכתיים, שהקמח מן השוק רחוק מאד מלהיות אפילו ספק חמץ, ודי בזה.

בדין הקטנית ודין קטנית שהשתנתה [כגון ההמתיק שבקוקה קולה זירו] (ח"ג או"ח כת"ו)

א. קטניות אינם חמץ שהרי הלכה למעשה אין מי שחושש להא דרבי יוחנן בן נורי, והסכמת כל הפוסקים שאורז ודוחן ושאר מיני קטניות, אינן מחמיצים ואין בהם כל איסור חמץ בפסח [ומי שכתב על מנהגי העדות השונות שהוא משום שחששו

הגם, שבדרך כלל הכדורים הם לבליעה ולא למציצה, עם כל זאת רצוי ונכון לוודא שיש כשרות לפסח. וכיון שבפועל ביררנו עם החברות הגדולות המשווקות בישראל, ומצאנו שהמפורסמים שבהם, כולל אותם העיקריים שהומלצו על ידי רופאים רבים מחברות מפורסמות - הם כשרים לפסח, על כן אפשר להמשיך עם המלצות הרופאים ולהשתמש עם הידוע ונבדק ונמצא ככשר לפסח.

אולם מי שהומלץ לו על ידי הרופא דווקא סוג מסויים, מכיוון שאחרים לא מתאימים לו מאיזו סיבה, או לחילופין, מי שחושש להפסיק או לשנות את הויטמינים, כי רואה חשיבות לקיים המלצות אלו, מותר להשתמש בכדורים אלו בפסח כיון שהמוצר הוא לבליעה, וחלילה מלחייב אותו להפסיק. [ראה הנימוקים ההלכתיים שם וראה בסוף התשובה, ובעיקר התאים לזמן המגיפה שם הרגישו אנשים שיש בויטמינים חיזוק לאותם ימים, יעו"ש]

*

האם קמח רגיל מן השוק הוא 'חמץ' (שם משזר ח"ב),

או"ח סי' כא

א. בשאלה שקיבלתי בזמן המגפה לתקפ"ץ, נותרו יהודים סגורים באי עם גויים וביקשו הדרכה לגבי פסח, ובין היתר ביקשו הדרכה למצות, והסברתי להם כל התהליך לגבי יין איך לנהוג ובשאר קטניות וכו'. ולגבי המצות ביארתי להם ענין קמח מן השוק, שבשעת הצורך פסק מרן השו"ע (או"ח סי' תנג סעי' ד) שאפשר ליקח מן השוק. הגם שוודאי מצוה מן המובחר שמצות מצוה יהיו מקמח שמור משעת קצירה, ואם אין אפשרות, מותר שהמצה תהיה שמורה משעת טחינה, אך בשעת הדחק אפשר ליקח מן השוק, ועיקר הטעם דלא מחזקינן איסורא, ובתשובה הבאנו שההיתר הוא אפי' במקום שנהוגים ללתות החטים, אימר לא לתת בדרך שנתחמץ אף שאין אנו בקיאין. ומאידך הבאנו מהאחרונים, דעכשו שהמנהג לכבס את החטים ולהשהות אותם במים, אסור ליקח קמח חטים מן השוק אפילו בשעת הדחק, דהוי ממש כדגן שנטבע וכו', ועוד הוספתי והבאתי דעות הפוסקים בזה.

ב. והבאתי שם שעל סמך הנז'ל, כתבו כמה מאחרוני זמננו, שכתבו שהקמח בימינו עובר לתינה, וחמור הוא אף יותר מתקופת חז"ל, כי שווה עם המים. והוסיפו עוד והחמירו בקמח כדן חמץ גמור לענין שעבר עליו הפסח, או למחמירים בלמכור חמץ גמור, ועוד. ובאמת נפלאתי עד מאד, איך נכתבים דברים ללא בדיקה מקיפה ויסודית, ועוד להורות ברבים דברים שלא שיערום אבותינו. שהנה המציאות שונה לגמרי, ראשית, אין בעולם היום בטחנות קמח המסחריות כלל מושג 'לתינה', ולא 'השריה' במים, אולם כן קיים בחלק מסוגי הקמח 'הרטבה' במים, וזה רק בקמח שנטחן בטחינה גלילית [גלילית] [דהיינו בין גלילים שטוחנים את הגרגרים], אולם טחינה בריחים או כל שיטת טחינה אחרת שאיננה טחינה גלילית - אין החיטים מורטיבים כלל, כי אין המכונה יודעת לקבל חיטה רטובה. וגם בטחינה באמצעות גלילים, יש סוגי חיטה במדינות רבות

לדברי רבי יוחנן בן גוריון, טעות הוא בידם].

יא. קטניות טריים ולחים, וכגון פולים ירוקים, שעועית ירוקה, אפונה ירוקה והדומה להם, הגדלים בתוך השרביטים והתרמילים שלהם, אין להם דין קטניות אלא ירקות. הן לענין מצוות הארץ [שהולכים בהם אחר לקיטה ולא אחר שלישי], וכן לענין נדרים ועוד. ומסתמא הוא הדין לענין גזירת קטניות, וכך כתבו להדיא מן הפוסקים, וכן מנהג בני מרוקו הגם שאינם אוכלים קטניות מכל מקום אוכלים כל הקטניות בעודם לחים. ויש מי שהתיר בזה לכתחילה גם למנהג האשכנזים [ושמעתה על קהילה בצרפת מבני אשכנז שכך נוהגים]. והגם שהלכתית פשוט שהעיקר להלכה כדעתם. מכל מקום הבאתי בפנים שיש מי שכתב להחמיר בזה למנהג האשכנזים, וכתבנו כמה אפשרויות להסביר זאת, וכמדומני שכך מנהג רוב קהילות אשכנז.

יב. מוצרים שונים לאחר גזירת קטניות

תפוחי אדמה - אף שהיו מי שרצו לאסור בפרט מפני שעושים מהם קמח תפוחי, מ"מ רבו העומדים כנגדם שאין זה כלל מגזירת קטניות שהרי אינו מידגן וכו', ואין להוסיף על גזירה זו, וכן עמא דבר. **בוטנים** - כתבו הרבה פוסקים שאין להם דין קטניות (האגר"מ והשרידי אש, והעידו שהגר"י אברמסקי היה נותן בוטנים למבקריו). אך יש שנהגו לא לאוכלם מפני שיש להם שרביטים בתחילתם. והגרצ"פ פראנק כתב שאע"פ שמעיקר הדין מותר, למעשה המנהג שאין אוכלים בוטנים, אולם מאידך התיר את שמן הבוטנים המופק מהם. וכן ראיתי שנותנים הכשר על שמן בוטנים בלי הגבלה לאוכלי קטניות.

קינואה - נראה למעשה שאין זה בכלל קטניות, ואף אם הוא קטניות, כיון שלא היה בזמן הגזירה אין לחוש, ויש מי שהחמיר.

לפתית/ליצטין - מסברא אין מקום כלל לאסור שמן ליפתית ואת הליצטין שמכינים ממנו, שהרי אפי' הליפתית עצמה [שאינה ראויה למאכל] אינה בכלל קטניות, וכן דעת הרש"ל הג"ר מרדכי אליהו זצ"ל. ואמנם האבנ"ז דימה זאת לחרדל ופסק לאסור, אך הוסיף שאם התבשל תחילה מותר. ובפועל שמן ליפתית בימינו עובר תהליך בישול בתחילתו ולכן צריך להיות מותר. למעשה, מקובל לציין לצד הכשרות 'לאוכלי ליפתית' 'לאוכלי ליצטין'.

שמן כותנה - העיקר להלכה שאינו בכלל קטניות, וכמבואר הטעם בפנים, ויש מי שהחמיר.

ג. קטנית שהשתנתה, בפנים הארכנו בדין גידולים כמו פטריות שמפנין הגדלים על מצע חיטה, ושם הסברנו שפשוט שזה לכתחילה כשר למהדרין שכל החומר מעוקר לחלוטין ואין לו השפעה כלל על הגידול, ולכן מעולם לא צמח ולו עשב אחד בין שלל הפטריות. ועוד הוספנו על דין מזון שהוא חמץ או קטניות שיש אינומיים שגדלים שם וזה מאכלם, האם דינם יהיה כדין המזון שהם אוכלים, וביארנו הדוגמא בתחליפי סוכר כגון המצוי במשקאות קלים ועוד, שחלקם אלכוהוליים, וחלקם מלאכותיים, ותיארנו את האספרטיים [המצוי לדוגמא בקוקה קולה זירן] שהוא אנוים המורכב מחיבור של שתי

ב. בטעם המנהג לא לאכול קטניות מצאנו בראשונים מספר טעמים לאותם שנהגו להחמיר באכילת קטניות בפסח: א. מעשה קדירה דומה לדייסא. ב. שעושים מזה כרי כמו דגן. ג. שעושים מהם קמח ופת. ד. שיש מיני גרעיני דגן שמצוי היה שמעורבים בקטניות. מ"מ לכל הטעמים אין בזה איסור הנאה וכ"ש חובת ביעור. מאידך ישנם ראשונים ופו' שכתבו כנגד המנהג להחמיר בזה.

ג. מנהג רוב קהילות הספרדים הקדום מדורי דורות לאכול קטניות בפסח וכפי פסק השו"ע. אך ישנם קהילות כעדת המערביים בני מרוקו ועוד, שמנהגם בידם שלא לאכול קטניות [להוציא כאשר הן לחות כגון פול טרי וכיו"ב].

ד. אורז, אף שהשו"ע מתיר זאת כשאר קטניות, בזה מצאנו מנהג שהיה רווח יותר גם בקהילות הספרדים שהיו נמנעים מאכילתו בפסח. וכפי שהרחבנו בפנים.

ה. ידיעות שונות נאמרו אם ניתן לעשות התרה למי שהחמיר ולא אכל קטניות, על ידי התרת נדרים, ובפנים כתבנו שהעיקר להלכה שלצורך, כגון חולה אם יש קטניות שמטיבים עמו, שיכול לעשות התרת נדרים.

ו. מנהג האשכנזים קדום מדורי דורות שלא לאכול קטניות, וכפסק הרמ"א. ובשעת הדחק שאין לו מה יאכל או חולה שאיב"ס, פסקו האחרונים והמשנה ברורה, שניתן לאכול ואפילו אורז.

ז. תערובת קטניות, גם למנהג המחמירים בקטניות הדין הוא שכל שהתערבו הקטניות בתבשיל או ביבש ויש רוב רגיל כנגדו הרי זה מותר, כל שאינם ניכרים להדיא.

ח. גם למחמירים באכילה, מותרת ההנאה מקטניות ולכן מדליקים בשמן קטניות. וכן מותר לכתחילה להשהותם בבית ואע"פ שעברו לתיתיה במים. ויש מי שכתב שכבר נהגו לא להדליק בשמן קטניות.

ט. בכלל קטניות, האורז והדוחן, החמום, השעועית, הפול והעדשים, החרדל, שומשום, הקנבוס וכלל משפחת הליג'ום [Legumes]. ובפנים ביארנו עוד סוגים שונים והידיעות השונות לגביהם, ועוד הבאנו את אשר הוסיפו האחרונים עוד גדרים חדשים בקטניות לחוש לגבם.

י. אניס וקימל, כתב רבינו הרמ"א שאינן בכלל גזירת קטניות, וכן הסכימו עמו רבים מן הפוסקים, ויש מי שחילק בין סוגי הקימל השונים. ובאניס יש מי שכתב להחמיר אולם הידיעה הרווחת יותר שאין זה בכלל קטניות [ומכאן מדוע במשקה הערק כתוב כשר לפסח תחת כשרות הרבנות ועוד כשרות מחו"ל ומאידך הבד"ץ המקומי לא כתב לא ימות השנה ולא פסח, וכל זה מחמת מחלוקת זו]. כמו כן הכמון אינו בגזירת הקטניות לדיעות אלו [ולכן במרוקו הגם שלא אכלו קטניות יבשות, כמון היו אוכלים שאיננה בגזירה זו, אלא שיש בה תערובת של דגן ומוזה יש להיוהר הרבה וכבר כתבנו בזה בכמה מקומות], וכל זה כפי שפירטנו בפנים.

ויהיה בשיעור שמוזגים. וכ"כ הגר"א ומשנ"ב בדעת השו"ע. מאידך דעת העולת תמיד, שהשו"ע והרמ"א נחלקו בדין זה, כאשר לדעת השו"ע יש רק שיעור אחד והוא השיעור שרגילים למזוג, והוא רק חד על תלת, ומאידך ר"ת ס"ל שהולכים לפי הטעם וכל שנרגש טעם היין היטב מברכין עליו הגפן ואע"פ שנוהגים למזוג בפחות והוא עד אחד על ששה וזו דעת הרמ"א. ולפי"ז כתב בעולת תמיד שעכשיו שאין נוהגים כלל למזוג היין במים, כי היינות שלנו רפויים מאד, אם נתערב מעט מים בו אפילו המים שנתערב בו הוא פחות מהיין, אפילו הכי אין מברכין עליו בורא פרי הגפן.

ט. הרב כף החיים כתב כדעת העולת תמיד שיש להחמיר גם בין ולא דווקא בשמרים, אולם כתב שכל זה אם יש רוב מים, אולם ברוב יין או אף במחצה על מחצה מברך הגפן. והגאון בעל שואל ונשאל כתב שגם במחצה על מחצה יש להחמיר ולא לברך הגפן.

י. למעשה הכרעת חכמי הספרדים להקפיד שיהיה רוב יין, וכ"כ מרן הראש"ל בספרו שו"ת חזו"ע. וכ"כ מורנו הגאון רבנו שלום משאש זצוק"ל בספרו שו"ת שמש ומגן. וכ"כ בספר מקראי קודש בשם הגאון הראש"ל רבי מרדכי אליהו זצוק"ל שאם אין רובו יין ה"ז מעכב לספרדים גם בדיעבד. וכן כתב הגאון רבי משה לוי זצ"ל בספרו ברכת ה', ובספר אור לציון, כתב שהכל תלוי בחזוק היין שאם הוא חזק אפשר גם רוב מים, וביין רגיל צריך לכה"פ מחצה יין ושישאר טעם יין.

יא. ומחכמי האשכנזים יש מי שכתב שגם בימינו אפשר להקל כעיקר דברי הרמ"א וכהכרעת המשנ"ב לגבי יין, וכ"כ המנחת יצחק ועוד. ובשם החזו"א נכתב שעד שליש מים אפשר בוודאי. ובשם הגריש"א זצ"ל שעד רבע מים אפשר להוסיף (ראה בגוף דברינו ודוק), ונמצא לדבריהם שמחמירים יותר בברכת הגפן מדעת חכמי הספרדים.

יב. למעשה בכל היינות בימינו מכל היקבים והיצרנים המוכרים היום, יש רוב יין, ואפשר לברך לכתחילה ברכת פרי הגפן. ומאידך בחלק מהיקבים ה"ז רק 55 או 60 או 70 אחוז, ובכה"ג יש לחוש לדעת חכמי האשכנזים המחמירים לעיל.

יג. לגבי מיץ ענבים ידועה דעתם של מרנן הגרשו"א והגריש"א שאין להוסיף מים כלל ואפילו במעט [להוציא המים שלעיתים נשטף עמם הצנרת, או קל וחומר ג' הטיפות שמוסיפים על פי הסוד שאפשר להוסיף לכתחילה]: מאידך דעת חכמי הספרדים וכן פסקו מרן החזו"א ויבדל"א הגרנ"ק ועוד, שאפשר לכתחילה להוסיף מים גם במיץ ענבים ויהיה כשר לברכת הגפן.

יד. ביארנו דיאכא מציאות של תערובות גם כאשר כתוב על היין שהוא 100% טבעי. ועוד ביארנו דין מיץ ענבים משוחזר ודין מיץ ענבים קפוא. וכן נתבאר כמות יחס התערובת של מיץ ענבים ביין לדינא.

טו. מצוה לחזר אחרי יין אדום בכל הכוסות של הברכה, אולם גם יין לבן כשר. וכתבו חכמי הספרדים שלדעת השו"ע יין אדום עדיף אף אם הלבן חשוב ממנו, ואילו לדעת הרמ"א הלבן עדיף אם הוא משובח יותר. אולם למצוות ארבע כוסות הסכמת

חומצות אמינו: 'פניללין' ו'חומצה אספרטית'. חומצות האמינו הללו הם למעשה חלבונים המופקים בזמן אכילת האנזים את מצע הגידול שלו שהוא גלוקוזה, שיכול להיות מיוצר מחיטה או מתירס, ובפועל המצוי בקוקה קולה המזון הוא תירס. וביארנו שם שלמעשה זה רחוק מלהגדירו כקטניות שעליהם הייתה הגזירה, והוא לכל הפחות מוצר שהיה פעם קטנית, וכיום הוא מעורבב בחומרים נוספים שהופרש לבסוף ובתום ייצורו לפניכם אבקה לבנה יבשה, בעלת מבנה מולקולרי יציב. והבאנו הנהגות של ועדי כשרות שהלכה למעשה מאשרים זאת לפסח בלי שכתבו שזה רק לאוכלי קטניות, ויש שחששו מלכתוב על זה כשר לפסח בלי ההגבלה, וכמתואר במאמר בפנים.

דיני היין הראוי למצוות ד כוסות ולברכת הגפן (ח"ב) אורח סי' ג):

א. מצות שתיית ד' כוסות היא מצוה דרבנן, ומכל מקום דינים מיוחדים מצינו בחיוב קיומה מפני שהיא לפרסומי ניסא ורבות הן מעלותיה וחיביותה רבה (כדלהלן אות ב-ג).

ב. הגם שבשאר מצוות קיי"ל שהמבזבז אל יבזבו יותר מחומשו, נשתנה בזה חיוב ד' כוסות, שאם גבאי צדקה לא נתנו לעני ארבע כוסות, ימכור את מלבושו או ילוה או ישכיר את עצמו בשביל יין לארבע כוסות.

ג. גם אם אדם היין מזיק לו, חייב הוא לדחוק את עצמו ולשתות, והיינו אף אם יצטער מזה או יכאב ראשו, אך אם יפול למשכב אינו חייב.

ד. שיעור הרביעית הוא 75 סמ"ק לדידן דאזלינן בתר הרמב"ם והשו"ע, ויש שכתבו להחמיר ולהכפיל את השיעור בשל תורה כגון בכוס קידוש של לילי שבת ויו"ט ולא בשאר כוסות ברכה.

ה. גם בליל פסח שסעודתו נעשית משך זמן מרובה לאחר הקידוש, מכל מקום חשיב הקידוש במקום סעודה, ולא דוקא אם שתה רביעית כדי לעשותו מקום סעודה [גם אם שתה רביעית אחת ולא שתיים], אלא אף אם שתה רק רוב רביעית, כיון דמכל מקום העיסוק בהגדה ובהלל לא היה הפסק, אלא הכל נחשב צורך הסעודה.

ו. מאותו הטעם, לכתחילה אין לחוש לשתות רביעית שלימה אף שאינו מברך ברכה אחרונה, ואף שעד ברכת המזון נמשך הזמן יותר משיעור עיכול, וזאת מהטעם האמור שכיון שעוסק בדבר שהוא מחויב בו הוא צורך הסעודה ואין זה הפסק אף שעבר שיעור עיכול.

ז. כתב מרן השו"ע שבימינו שהיינות חלשים אף לכתחילה אין צורך למזוג במים. וכתב הכה"ח ש"מ"א אפילו בין רפוי יש למזוג את ג' הטיפות שנהוג על פי הסוד.

ח. מלשון השולחן ערוך ומדברי הרמ"א, וכן מלשון השו"ע ביו"ד נראה שהשיעור של תוספת מים בין הוא חלוק בין תוספת מים לשמרים לבין תוספת מים ליין, כאשר התוספת ליין היא עד 15% שהוא שישית מלבר, ובלבד שיהיה יין חזק

א. מעיקר הדין דעת מרן השו"ע שכזית הוא בשיעור שליש ביצה.

ב. מכל מקום במצות דאורייתא וכן לגבי ברכות, יש לחשב שיעור כזית בשיעור חצי ביצה.

ג. יש להיזהר ולא לאכול בין שליש ביצה עד חצי ביצה, שלא להיכנס לספק ברכות.

ד. יש הסוברים ורבים הם שכזית הוא בשיעור קטן, כזית שמן בינוני המצוי בימינו ושיעורו כ-6 סמ"ק. ונכון להחמיר לענין ברכה אחרונה ולהיזהר שלא להכנס לסב"ל, ולהשתדל שלא לאכול אף שיעור זה אלא להפחית ממנו או לאכול בשיעור חצי ביצה.

ה. גם לדעת הפוסקים שחששו שהשיעורים נתקטנו, דעת רובם שלגבי כזית אין לחוש לזה, ומ"מ גם מי שנקט שגם בכזית יש לחוש וכן לגבי ביצה, מ"מ מסכים דהיינו ביצה בלא קליפתה וכמבואר בגמ'.

ו. המושג ברורה נקט להחמיר ככל הצדדים לגבי כזית ראשון של המצה: שיש להכפיל את השיעור, וגם שיש לחשב בשיעור ביצה עם קליפתה. וכתב שלמעשה יש לחוש גם בכזית מרור לזה כיון שנתקנה הברכה על אכילת מרור, ואין אכילה פחות מכזית ועל כן יש להחמיר גם בזה, הגם שזה רק מדרבנן ובשאר מצות דרבנן אי"צ לחוש כנו'.

ז. הלכה למעשה לדעת השו"ע, לכזית מצה ראשון ושני יש ליקח כל אחד בשיעור חצי ביצה (25 סמ"ק, שהם כ-13 גרם מצות עבודת יד, ובמצות הרכות כ-40 גרם). למצוה של כורך ואפיקומן די בשיעור של שליש ביצה, שהם כ-10 גרם ברגילות, וברכות כ-30 גרם). מרור יש לקחת בשיעור חצי ביצה שהוא כאמור 25 סמ"ק (ובחסה הוא במשקל של כ-25 גרם).

ח. רביעית יין שיעורה 75 סמ"ק שהוא שיעור ביצה ומחצה, ודי בזה, ואי"צ לדעת השו"ע להכפיל השיעורים כיון דלא ס"ל חשש זה. ולהפוסקים שחששו שנתקטנו השיעורים (וברביעית כל אותם פוסקים חששו, להבדיל מן הזית) - יש להכפיל ל-150 סמ"ק.

ט. על מנת שלא להכנס לספק ברכות (כנו' אות ד), על כן יש לקחת כרפס בשיעור שהוא פחות משליש ביצה, ונכון לחוש לפוסקים שחששו ששיעור כזית הוא בשיעור נפח הזית של ימינו ויש ליקח חתיכה קטנה פחות מנפח של 6 סמ"ק.

הפוסקים שיש להעדיף יין אדום כיון שהוא זכר לדם פסח ודם מילה. [ובפנים כתבנו שאם זה מדין המראה מהני לערבב יין לבן ואדום, ואם זה מדין שבח לא יועיל שינוי המראה. ועוד כתבנו אי שרי לערבב גם בשבת וי"ט].

טז. נחלקו רבותינו הראשונים בדין יין מבושל: דעת הגאונים, הרי"ף והרמב"ם וסיעתם שעל יין מבושל מברך שהכל. ולדעת הרב המגיד בשי" הרמב"ם הנה אף שאין עושים קידוש עליו כי נשתנה לגריעותא, אולם לא נשתנה לענין ברכתו ומברכין עליו הגפן. מאידך דעת התוס' והרא"ש ועוד הרבה מהראשונים, שהמבושל הוא יין גמור לענין ברכה, קידוש וד' כוסות. ומרן השו"ע בהל' קידוש הביא ב' הדעות: דעה ראשונה בסתם שמקדשין על יין מבושל ועל יין עם דבש, ודעת היש שאין מקדשין עליהם. וכתב הרמ"א שהמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק שאיננו משובח וטוב כמו המבושל. ובהל' פסח כתב שיוצאין ביין מבושל ובקונדיטון.

זז. למעשה, הגם שיש לדון להחמיר שלא לברך הגפן מחמת סב"ל ומחמת ששני עמודי ההוראה הכי ס"ל, מכל מקום פשט המנהג ביותר לברך גם על יין מבושל ולצאת בו י"ח קידוש והבדלה ומצות ד כוסות. וכתבנו לדון אם יין מפוסטר דינו כמבושל בזה, וגם לגביו כבר נהגו לברך בפה"ג ולצאת בו י"ח בכל הכוסות של מצוה, ופוק חזי מאי עמא דבר. [ובמיץ ענבים גם הפיסטור חשיב כבישול גמור, וראה עוד מש"כ בפנים].

יח. ביין ממותק שהוסיפו לו סוכר או דבש, דעת הרמב"ם שדינו כדיון יין מבושל ונפסל לקידוש. ומאידך יש מהראשונים שהגם שדעתם כדעת הרמב"ם לפסול יין מבושל מכל מקום בין ממותק לא ס"ל כדעתו. ומרן השו"ע הכשיר לקידוש גם יין קונדיטון שהוא יין עם תוספות.

יט. מי שיש לפניו יין מבושל וללא ממותק, או ממותק ולא מבושל - עליו להעדיף את היין השני, כיון שבמבושל רוב עמודי ההוראה אוסרים לעומת היין הממותק.

כ. בימינו נוהגים להוסיף גם עוד סוגי תוספות ליין כדי לשומרו מתסיסה יתירה, או מבקטריות, או לתועלת שאר דברים. כגון: שמרים, חומצה, ביסולפיט ועוד. יש מי שכתב שהדבר פוגם, אך הלכה למעשה כדעת רוה"פ שאין כל אלו חשובים כתוספת ליין שפוגמת אותו כדיון סוכר או דבש.

דיני שיעורי המצוות לליל הסדר (שם סי' יב):

טבלה לפי סוגי המצות, במידת הנפח ושיעורו (המשוער) בגודל המצה באורך ורוחב וכן במשקלה:

המצוה	עבודת יד רגילות			עבודת יד דקות			מצות רכות - ממוצע		
	סמ"ק	גודל	גרם	סמ"ק	גודל	גרם	סמ"ק	גודל	גרם
כזית ראשון - מוציא	25	11.2*11.2	12.5	25	12.9*12.9	12.5	25	8*8	40
כזית שני - מצה	25	11.2*11.2	12.5	25	12.9*12.9	12.5	25	8*8	40
כזית שלישי - כורך	17	9.3*9.3	9	17	10.7*10.7	9	17	6.2*6.2	30
כזית רביעי - אפיקומן	17	9.3*9.3	9	17	10.7*10.7	9	17	6.2*6.2	30
מרור - מצות מרור	25		25						
מרור - כורך	17		17						
כרפס	עדיף פחות משיעור זית של ימינו, שהוא 6 סמ"ק והוא בערך 3 ס"מ על 3 ס"מ, ולכל הפחות מתחת 16 סמ"ק								
רביעית יין	75 סמ"ק. וי"א שלגבי רביעית, אצבע ועוד, נתקטנו השיעורים ויש להכפיל לשיעור 150 סמ"ק.								

הביצה הוא 93 סמ"ק וכמבואר בספר מידות ושיעורים, אלא אם כן יחמיר לקבל השיעור כפי שהוא בדרהמים במדויק, ונמצא השיעור 50 סמ"ק בדיוק. לפי כל חומרות הללו גם יחד ביארנו את שיעורי כזית בטבלה:

הרוצה להחמיר כדעת המשנה ברורה, כלומר גם לחוש שהשיעורים נתקטנו אף לענין כזית [כהצל"ח ודלא כהחת"ס]: וגם להא דאיירי בביצה עם קליפתה [דלא כהצל"ח] - אם כן שיעור חצי ביצה הוא קרוב ל-50 סמ"ק, ואם לכוון השיעור בדקדוק ה"ז כ-47 סמ"ק, שכן מדברי הנו"ב עולה ששיעור

שיעור כזית בצירוף כל החומרות כאחד כמבואר בסעיף י:

המצוה	עבודת יד רגילות			עבודת יד דקות			מצות רכות - ממוצע			מצות מכונה		
	סמ"ק	גודל	גרם	סמ"ק	גודל	גרם	סמ"ק	גודל	גרם	סמ"ק	גודל	גרם
כזית דאורייתא	50	16*16	25	50	18.3*18.3	25	50	10.5*10.5	60	50	13.6*13.6	25

בזה וישתמשו במצות רגילות של ש"ש וכמבואר.

ג. ברכת הנהנין על מאפים העשויים מקמח חיטה שהוצא ממנו הגלוטן, הוא ברכת מזונות בראשונה, וברכה אחרונה ברכת מעין שלש, וכך העלינו בתשובה שם.

דיני כלי זכוכית בימינו, ודין זכוכית עמידה וקרמית (ח"ג - כת"י)

א. כלי זכוכית דעת רוב מנין ורוב בנין מן הפוסקים הראשונים והאחרונים כפשוטו דברי האדר"נ שאינם בולעים ואינם פולטים [ובתשובה ביארנו אם הכוונה שאין בליעה כלל או מעט כן, יעו"ש]. ויש מרבותינו הראשונים שסוברים שכיון שברירתו מן החול דינו כחרס, ויש שכתבו להסתפק מה דינו.

ב. הכרעת מרן השולחן ערוך, כדעת רוב הראשונים, ולכן גם אם השתמשו בחמין דינו בהדחה ושטיפה היטב ומותר הוא בשימוש בפסח. ורבינו הרמ"א כתב שיש מחמירין וכן המנהג באשכנז. וכתבו רוב ככל הפוסקים שדעת הרמ"א מעיקר הדין כמתירים, ורק שדעתו לחומרא כדעת האוסרים [י"א שרק לגבי פסח החמיר]. אמנם בדיעבד מותר גם לבני אשכנז [כ"כ הט"ז וכן הדין גם בחמין (פמ"ג בדעת הט"ז)].

דין המצה שעשאוה מקמח שהוציאו ממנו את הגלוטן (ח"ב או"ח סי' ד)

א. עבור חולי כרסת (ציליאק) מנסים לייצר מצות שזיקוק לבריאותם פחות ככל האפשר. ובין היתר נעשה נסיון לייצר עבורם מצות מקמח שהופרד ממנו הגלוטן לחלוטין, וביארנו התהליך וההגדרה בספר שם, ולמעשה כתבנו שקמח זה לאחר הפרדת הגלוטן, הוא תוצאה של מיני דגן, אך לא מין דגן חשוב, הן לענין ברכת הנהנין והן לענין מצות אכילת מצה [הגם שדינו כחמץ, וכמבואר שם יתכן שהוא רק חמץ נוקשה].

ב. לכן למעשה חולי ציליאק ישתמשו לכזית בלילה הראשון במצות שיבולת שועל רגילות [הגם שיש בהם גם גלוטן, אולם הוא שונה בסוגי החלבונים המרכיבים כך שכדוגמא אחוז החלבון בשיבולת שועל גדול משל השעורה, ורוב חולי ציליאק רגישים לחלבון מסויים שדווקא בשיבולת שועל נמצא במינון נמוך] ויוצאים בזה ידי חובת מצה לכתחילה. אולם מצות העשויות מקמח חיטה שהפרידו ממנו את הגלוטן לגמרי, וכן ש"ש שהפרידו הגלוטן לגמרי, נראה שאין יוצאים בו ידי חובת מצה בליל הסדר וכן נראה הסכמת רוב הפוסקים. והגם שיש שחששו שאין אנו יודעים כיצד לעשות מצות משאר מינים שאינם חיטה, אבל לחולי ציליאק הסכמת הפוסקים להתיר להם

ג. ככלי זכויות ולדעת בני אשכנז חייבת בהכשרה קודם השימוש בה לפסח.

ח. אופן ההכשרה של כיריים אלו למנהג אשכנז, לכתחילה כמו חומרת הרמ"א שיש לעשות ליבון קל לחצובה, והוא בהדלקת כל הכיריים לחומם הגבוה ובעוצמה הגבוהה, ולאחר שהגיע לטמפ', מכבהו ובכך תם הכשרו לכתחילה לפסח. ובאינדוקציה שאי אפשר לחממו ללא סיר, לאחר הניקוי והשטיפה, ייבש היטב שלא יהיה כל רטיבות כלל. וישים את הסיר הרחב ביותר שלו בכל המקומות וילבן תחתיו עד שיהיה לו ברור שכל המשטח הגיע לחומו הגבוה. את קצוות המשטחים שהם קרים, ויש חשש לנפילת גוש חמץ כמו פתיתים, יכשיר לכתחילה בעירוי של מים רותחים עם אבן או ברזל מלובן, ואין לחוש לפיצוץ בזכויות זו שיכולה להגיע לחום גבוה בלי שתפוצץ.

י. ה"ר שנזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בקרוב ממש בבית קדשנו ותפארתנו, בירושלים עיר הקודש במהרה בימינו.

ג. מנהג רוב עדות הספרדים בכל המקומות, כדעת מרן השו"ע ומשתמשים בכלי זכויות בפסח לאחר שטיפה, הגם שהשתמשו בהם בחמין בפסח. ויש מי שנהג להחמיר וחייב להכשירם לפסח [כ"כ הבא"ח את מנהג בגד]. מאידך המנהג הנפוץ בכל ארצות אשכנז, שלא להשתמש בכלי זכויות בפסח, ואין לשנות מן המנהג כלל.

ד. הרכיבים של כלי הזכויות בימינו, הגם שיש בהם תוספים, אין בתוספים הללו ממש, וביארנו בתשובה בפנים את כל הסוגים, וכולם מינרלים מן החול ויש מן הסיד ויש מן האבנים, וכולם נטחנים כאבקה גמורה, ומהם עושים החול. וכולם ניתכים וחוזרים לברייתם, ודינם כזכויות רגילה. ועוד שבכל גוונא הרוב המוחלט הוא מן החול, ובכל גוונא אולינן בתר רוב חומר, וכדברי התבואות שמש"ש (שפירא), רב פעלים, אור לציון ועוד. ובעיקר שנתברר בבדיקות מעבדה של כלי זכויות שנאספו במאות השנים האחרונות, שכמעט כל החומרים המוספים שיש היום, כגון אלומינה, ועוד, היו גם בזכויות אז. ועל כן הדין לא זו ממקומו.

ה. כלי זכויות עמידים כגון פיירקס, יש בהם אותם רכיבים של זכויות רגילה, כאשר מתוסף אליהם חומר נוסף (בורון) שגם הוא איננו מחרס או מעופרת, וגם בזכויות זו הסיליקאט [החול] הוא הרוב המוחלט. כך שאין דינם משתנה. ולדעת הספרדים מותרים בשימוש לאחר שטיפה והדחה. ובזכויות זו הלכה ולמעשה גם מן הספרדים שהחמירו וכן גם למנהג בני אשכנז, מותר בהגעלה, וכ"כ רודה"פ מחכמי אשכנז וכ"פ מרן הגריש"א גם לגבי פסח [ודלא כמו שכתב המגיה בספר קובץ תשובות לגריש"א], ועל כן להלכה יגעיל כלים אלו ויוכל להשתמש בהם לפסח. וטוב להגעיל ג' פעמים [יעו"ב] נים התשובה הטעם [לדבר].

ו. זכויות קרמית, ב"ה לאחר שנתבררו רכיבי הזכויות של רוב החברות הגדולות המייצרות זאת בעולם, מתברר שגם כאן רוב החומר הוא הסיליקאט [החול], ושאר החומרים כשאר הזכויות, ובתוספות קטנות של חומרים מינרלים נוספים. ועל כן להלכה כלים העשויים מזכויות זו, דינם כשאר כלים העשויים מזכויות רגילה ובלי שינוי כלל. וגם זכויות זו שרי לכתחילה לאחר שטיפה והדחה לבני ספרד. ולאחר הגעלה מותר להשתמש בה גם למנהג בני אשכנז.

ז. כירי קרמיות או כיריים אינדוקציה, פלטת הזכויות שהיא עשויה מזכויות קרמית, מותרת לכתחילה בשימוש לאחר שטיפה והדחה היטב לדעת הספרדים וכשאר כלי זכויות. ואילו לדעת בני ספרד שהחמירו

נדירה. חריף. מפואר.

עַת הַקַּי
ספר
הסבן דיני המסין והזבוח
רבי משה הרטמאן ז"ל

יצירה חדשה לראשונה מכתב יד מאת דגאון רבי משה הרטמאן ז"ל
מחורגי של בעל אביר יעקב אבוהצירא זצוק"ל מלפני כ-200 שנה.
הספר עוסק בדניי השמיטה בעין ובחריפות מופלאה.

להזמנות: 03-9030580
או בחנות הירטואלית של המכון
WWW.HAMACHON.CO.IL

סדר בדיקת חמץ

לפני הברכה והבדיקה יאמר בקשה זו (מספר לשון חכמים עמ' ס"ג):

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, ברחילו ורחימו ורחימו דחילו, ליהרא שם אות י' ואות ה' בשם אות ו' ואות ה', ביהודא שלים בשם כל ישראל, ובשם כל הנפשות והרוחות והנשמות המתחיים אל שרשי נפשנו, רוחנו ונשמתנו, ומלמשיהם והקרוכים להם שממקלות אצילות בראה יצירה עשה, ומכל פרטי אצילות בראה יצירה עשה, וכל פרטיו וספירתו לאקמא שכינתא מעפרא ולעילי שכינת ענו, וריני מוכן ונמן קמנו עשה דרבנן לבדוק את החמץ לאור הניר בחורין ובספקין שפרשינו גליל ארבעה עשר לחדש ניסן, כאשר הויר לנו רבותינו ז"ל: אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הניר. לכשי שאור וחמץ הנמצא בבית בחורין ובספקין, כדי לעשות נחת רוח ליוצרינו ולעשות רצון בוראנו, לחקן שרש מצוה זו במקום עליון: ויהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתתנה חשיבה ומקבלת ורצויה לפניך מצוה זו. ויעלה לפניך כאלו פוגמי בכל הבנות הראויות לבון במצוה זו:

על כן מצוה לך יי אלהינו לראות מותרת בתפארת ענין להעביר גלולים מן הארץ והאלילים ברות וקרתון. לחקן עולם במלכות שדי וכל בני קשר יקרא בשמך, להפנות אליך כל רשעי ארץ, ויבירו ויעו כל יושבי תבל. כי לך חכרת כל ברה תשבע כל לשון. לפניך יי אלהינו יקרנו ויפלו ולקבד שמך וקר יתנו. ויקבלו כלם את על מלכותך. ותמלך עליהם מותרת לעולם ועד. כי המלכות שקף היא. ולעולם עד תמלך בקבוד. ככתוב בתורתך: "יהוה ימלך לעלם ועד" ונאמר: "למלך על כל הארץ, ביום הורא יהוה יי אחר ושמו אחר":

"ויאמר אם ישמעו משמע לקול יי אלתך והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקו, כל המהלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רפאך":

ואחר כך יאמר:

"נר לנגלי ברהך ואור לנתנתתי" (ד פקמים) "לב מהור ברא לי אלהים, ורוח נבון חדש בקרבי" (ד פקמים) "יהי רצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, יי צורי ונאלי":

"יהי נעם אדני אלהינו עלינו, ומעשה דינו בוננה עלינו, ומעשה דינו בוננהו" (ב פקמים)

ואחר כך יבדד בבונה ובשפחה "על בעור חמץ". ויתחיל לבדק היטב חמץ ומיניו. ולא יבדד קלל בין הברכה לחלת הבדיקה. ואם עבר ודבר. אם הוא מעבר הברכה. לא יחזור לבדד. וגם בקשה כל הברכה וישתדל שלא לבדד רק כמה שנגע לבדיקה.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על בעור חמץ:

לפני הטובל יאמר (מלשון חכמים ס"ד):

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, ברחילו ורחימו ורחימו דחילו, ליהרא שם אות י' ואות ה' בשם אות ו' ואות ה', ביהודא שלים בשם כל ישראל, לאקמא שכינתא מעפרא ולעילי שכינת ענו, וריני מקום מצוה עשה דרבנן לבטל שאור וחמץ גליל ארבעה עשר בחדש ניסן. כדי לעשות נחת רוח ליוצרינו ולעשות רצון בוראנו, לחקן שרש מצוה זו במקום עליון: ויהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שתתנה חשיבה ומקבלת ורצויה לפניך מצוה זו. ויעלה לפניך כאלו פוגמי בכל הבנות הראויות לבון במצוה זו. ואתה האל הגדול הגבור והעורא, "עוררה את גבורתך, ולכה לישעתה לנו". ותבטל בחות הפמאה והקלפה. וכל אויבך וכל שונאך, מתרה וקרתו. ומלכות הרשעה מתרה תעפר ותשבר ותכלם ותכניעם ותשמידם במתרה בניינו, והסר מפנינו יגון ואנחה. ומלך עלינו מתרה אתה יהוה לברך בתסוד וברחמים בצדק ובמשפט. ואת צמח דוד עבדך מתרה תצמיח, וקרנו תרום בישועתך. כי לישועתך קיונו כל היום. "יהי רצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, יהוה צורי ונאלי": "יהי נעם אדני אלהינו עלינו, ומעשה דינו בוננה עלינו, ומעשה דינו בוננהו":

ואחר כך יאמר בקול רם שלוש פקמים:

כל חמירא וחמיעא דאבא ברשותי. דלא חזיתיה ודלא ביערתה, לבטיל ולחוי (בפעם השלישית יאמר: הפקר) בעפרא דארעא:

ואם אינו מבין לשון ארמית יאמר:

כל חמין ושואור שיש ברשותי, שלא ראיתו ושלא בערתיו, יתבטל ויתנה בעפר הארץ.

אחרי הטובל יאמר תפלה זו (מלשון חכמים עמ' ס"ה):

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתתן לנו בתי ויכלת ועד וסויע, למשפש בגניי בתי הנפש אשר נואלט בעצת יצירי רע. אמא יהוה, הפרד נא מעלינו צד הרע שבצד הרע, והזכבנו והלכבנו בכה וצד השוב. השיבנו אכינו לחוריקך. וקרננו מלכנו לעבודך. והחזירנו בחשוכה שלמה לפניך. ותרפא את מאתים וארבעים ושמונה אברים, ושלוש מאות וששים וחמשה גידים של נפשנו, ושל גופנו, רפואה שלמה. והעלה ארוכה ומרפא לכל החלואים וכלי מכאובים וכלי מכותינו. כי אל מלך רופא רחמן ונאמן אתה. "עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך". והצילנו מאסיר חמין אפילו מקל שווא, בשנה זו ובכל שנה ושנה הבאה עלינו לחיים טובים ושלום, אמן כן יהי רצון. "יהי רצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, יהוה צורי ונאלי".

המכון למצוות התלויות בארץ * רבי עקיבא 4 אלעד * טל: 03-9030580 * פקס: 03-9030891

רשימת סמיפי שמיטה למהדרין

לידיעתכם, מחלקות פירות וירקות שלהן עומדים תחת כשרות המכון למהדרין ללא חשש שמיטה, ערלה, כלאים ותרו"מ. רשימה זו נכונה לר"ח ניסן תשפ"ב. במקום חייבת להיות תעודה חתומה ברת תוקף. בכל ספק ושאלה יש להתקשר למשרדי המכון. מקור התוצרת המשווקת במקומות המאושרים על ידינו בשנת השמיטה הינה כפי המפורט בגיליון זה בעמ' 5.

שם	כתובת	עיר
ויקטורי	ד'בוטינסקי 8	קריית מלאכי
מחסני השוק	יהדות דרום אפריקה 14	אופקים
מחסני השוק	הפלמ"ח 20,	אשדוד
מחסני השוק	המשחררים 100	באר שבע
מחסני השוק	יהודה הלוי 113	טבריה
מחסני השוק	לוחמי הגטאות 1 - מחלקה נפרדת + משגיח	צפת
מחסני השוק	נווה יעקב 18	ירושלים
מחסני השוק	קפלן 10	עפולה עילית
בנטל מוצרי בשר	אדוניהו הכהן 5	ירושלים
ברכת שמים	אצ"ג 2 רמות	ירושלים
שפע ברכת השם	בעלי המלאכה 3	נתיבות
היפר כהן	סניף רימון - הרב צבאן 1 - מחלקה נפרדת + משגיח	נתיבות
היפר כהן	בעלי המלאכה 8 - מחלקה נפרדת + משגיח	נתיבות
מעין 2000	רחוב פרי מגדים 19	מעלה אדומים
מעין 2000	מיכאל 7	טבריה
מעין 2000	הזית 4	מגדל העמק
מחסני השוק סניף וולפסון	דיסקין 7	ירושלים
מפעלים ומגדלים		
חברת ירק מהדרין	גידול ושיווק תות נקי מחרקים - מצעים מנותקים	בני נצרים
אקזוטיקה	שיווק	זיתן
יבולי קטיף	ירק עלים ללא תולעים	נועם

יש לציין שמחלקות פירות וירקות ברשתות יוחננוף, ויקטורי ויינות ביתן, עומדים תחת כשרות המכון בכל השש שנים מלבד שנת השמיטה (להוציא מספר סניפים המשווקים לציבור תוצרת מהדרין גם בשנת השמיטה ובהם ישנה תעודת כשרות של המכון ונמצאים ברשימה למעלה)

רשימת מפעלים, חנויות ומחלקות דגים למהדרין

לידיעתכם, חנויות ומחלקות דגים שלהן עומדים תחת כשרות המכון למהדרין ללא חשש תולעים וטפילים. רשימה זו נכונה לר"ח ניסן תשפ"ב. במקום חייבת להיות תעודה חתומה ברת תוקף ובנוסף תעודה מיוחדת המהווה אישור ייעודי לחג הפסח תשפ"ב. בכל ספק ושאלה יש להתקשר למשרדי המכון. מידע כללי על נגיעות בדגים ועל כשרותם לפסח מתפרסם בידיעה מיוחדת בגיליון זה.

רשימת חנויות ועסקים

שם	תיאור	עיר
ברכת הים	חנות דגים	אשדוד
עופר עקיבא	חנות דגים	שוק פתח תקוה
דגי גת	חנות דגים	רח' כיכר פז 9/2 קריית גת
דגי גת	חנות דגים	איזור תעשייה קריית מלאכי
דגית	חנות דגים	אשדוד
האחים זנו	חנות ושיווק דגים	אשדוד
סופר זול מסס	חנות דגים	ירושלים 56 נתיבות
אגם הדגים	חנות דגים	אצ"ל 12 רמת גן
אקספרס דגים	חנות דגים	שוק פתח תקוה
דגי איילה	חנות דגים	איילן 12 לוד
דגי המלך	חנות דגים	אשדוד
ים של דגים	חנות דגים	שלמה המלך 23 לוד
מעדני איסליז	חנות דגים	נחלת יצחק אלעד
דגים ונבינות	חנות דגים	שלום עליכם 8 אור יהודה
רחמים דגים	חנות דגים	בית שמש
שמוליק דגים	חנות דגים	בילו 68 שוק עירוני רחובות
אבי פיש	חנות דגים	יפת 16 תל אביב
אלי דגים	חנות דגים	יום טוב 7 תל אביב
דגי כנרת	חנות דגים	טבריה
דגים בעיר	חנות דגים	טבריה

רשימת שיווק וסיטונאים

שם	תיאור	עיר
פוגרס	שיווק דגים	פתח תקוה
מאסטר פוד	גידול ושיווק דגים	חולון
דגת הארץ	גידול ושיווק דגים	ניר זוד
דגים הצפון	ייבוא דגים	חיפה
דלידג	שיווק דגים	תל אביב
דלידג	גידול ושיווק דגים	תל אביב
בלדי - לכים	ייבוא דגים	תל אביב
עופר דגים - רוז אומגה	שיווק דגים	בת ים
בני גול סחר	שיווק קפואים	אשדוד
אס.פיש. האוס	מפעל דגים מעושנים	טבריה

הודית לייפר מילר 6	אשקלון
שדרות ירושלים 5	אשקלון
קיבוץ גלילות פינת הרצל	גן יבנה
השקמה 21	כפר סבא
שלמה שריא 3	מעלות
אליהו אילוז	נתיבות
הרדוף (מרכז מסחרי)	עתלית
א.ת. מסחרי	צור יצחק
יהושע בן נון 77	ראש העין
דרך ירושלים 2 פינת מדר	רחובות
בני דרוור 8	תל מונד
סניפי 'מגה מרקט'	
הפלדה 13 (מגה מרקט)	נתניה
זרחין 12	רעננה
סניפי 'שוק מהדרין'	
ניצנים 39	מבדל העמק
העצמאות 42	קרית אתא

עמק החולה 76, מודיעין - סיטי	מודיעין
עמק בית שאן פינת יחזקאל הנביא	מודיעין
צמח השדה 29	מעלה אדומים
הדר 84	מתן
התעשייה 60	ערד
קק"ל 16	קרית טבעון
השירה העברית 10	ראשון לציון
החלמונית 29, סיטי	ראשון לציון
שמוטקין 29	ראשון לציון
אבא אחימאיר 1, קרית-מנחם	רמלה
א.ת. פנינת הנגב	שדרות
לה גרדיה 76	תל אביב
סניפי 'ביתן מרקט'	
האילן 2	אור עקיבא
הרצל 33, התאן	אשקלון

המפעל 13	אור יהודה
חטיבת גולני 43	אילת
יותם 43	אילת
חלוצי התעשייה 9, אלפי מנשה	אלפי מנשה
האורנים 13	אשדוד
מרכז הכלניות	אשדוד
השייטים 9, סיטי	אשדוד
הפנינים 38	אשקלון
קיבוץ גלילות 5, סיטי	אשקלון
יוהנה ד'בוטינסקי	באר שבע
בית שאן א.ת. צפוני	בית שאן
שדרות יגאל אלון (מרכז ביג)	בית שמש
בן גוריון 2	הרצליה
רבי עקיבא 50	הרצליה
המרגנית 2	חולון
ארבע עונות 14 בני אביב	לוד

בסניפי רשת יחננוף

מוטי קינד 10 מרכז סנטר	רחובות
שד' ירושלים פינת נופי חמד	רמלה
החרושת 10	רמת השרון
דרך בן צבי 112, צומת חולון	תל אביב
יגאל אלון 57, יד אליהו	תל אביב
נחלת יצחק 20	תל אביב

עתיר ידע 1	כפר סבא
שדרות המלאכות, ישפרו סנטר	מודיעין
בעלי המלאכה 2, א.ת. נתיבות	נתיבות
הצורן 2	נתניה
קהילת ציון 30	עפולה
בן ציון גלים 22 אזור תעשייה סגולה	פתח תקווה
המלך חסן 1	קרית עקרן
שדרות תל חי 93	קרית שמונה
קניון הבאר - מורשת ישראל 15	ראשון לציון
רמת אליהו - משורר השואה 15	ראשון לציון
המפוח 11, א.ת. רחובות	רחובות

המפעל 2 א.ת. ישן	אור יהודה
השרון 1 קרית שדה התעופה	איירפורט סיטי
ד'בוטינסקי 27, סטאר סנטר	אשדוד
מתחם גלובוס סנטר מכקעים	אשקלון
דרך חברון 48	באר שבע
ניסמבאום 34 פינת החרושת	בת ים
המנינים 56	גן יבנה
דן שכטמן 10	חדרה
צהל 35	חדרה
החרושת 10, חוצות המפרץ	חיפה
החרושת אזור תעשייה פוריה	טבריה
יהודה הלוי 113	טבריה
האומן 10	ירושלים
צומת בילו	כפר בילו

שנת השמיטה תשפ"ב

כינוס הפתיחה לשנת השמיטה

ברכתם של גדולי ישראל ערב שנת השמיטה

היערכות והזדרכת משגיחי כשרות

סיורים

"יעוץ והדרכה למורי הוראה"

יצירות פאר תורניות מבית 'המכון למצוות התלויות בארץ'

סדרת הספרים 'תולעת שני'
על הלכות חרקים ונגיעות במזון

חלק א' - דיני חרקים במזון
חלק ב' - דגים וצמחי ים
מהדורה חדשה
חלק ג' - ירקות ופירות
חלק ד' - רגנים קטניות
ומוצרי מזון מעובדים

חובה בכל ביתנו!!!
פרקים הלכתיים כולל הערות
והארות, סקירות על סוגי
המזון והחרקים, ביורוי הלכה
בשאלות רבות בכשרות המזון.

סדרת 'השדה' המפוארת
על הלכות המצוות התלויות בארץ

שביתת השדה מהדורה חדשה - שביעית
קצירת השדה א - תרומות ומעשרות
תבואת השדה - הפרשת חלה
עץ השדה - ערלה ונטע רבעי
גבולות השדה - ארץ ישראל לגבולותיה

חובה בכל ביתנו!!! יעיל ביותר למורי הוראה,
רבנים, מפקחי כשרות ולכל העוסקים בתחום,
מקורות הלכה, הערות וצינונים, באופן יסודי
ומעמיק, בפרקטיקה עכשווית להלכה למעשה
בכל ענין וענין.

סדרות הספרים החשובות מאת הגאון רבי שניאור ז. רווח שליט"א
ראש המכון למצוות התלויות בארץ

להזמנות: 03-9030580 | HAMACHON.CO.IL

פקס: 03-9030581
ניתן לקבל את מדרין הכשרות
במשרדי המכון וכן בדוא"ל ע"י
שליחת בקשה למייל המערכת:
TNUVOT@MACON.CO.IL
© כל הזכויות שמורות

לתגובות והערות:
TNUVOT@MACON.CO.IL
כתובת המערכת:
המכון למצוות התלויות בארץ
ח.ד. 176 אלעד 4681003
טלפון: 03-9030580

מדרין הכשרות 'לאפרושי לאיסורא'
יול ע"י המכון למצוות התלויות בארץ
עריכה תורנית:
הרב מתחם דרור
עיצוב וגרפיקה:
מיכאל אמרוסי

מצוות התלויות בארץ • הלכות
הנוהגות בהתיישבות • חרקים במזון
מן החי ומן הצומח • כשרות המזון